

BERČIĆEVA ZBIRKA GLAGOLJSKIH RUKOPISA I ŠTAMPANIH
KNJIGA U LENJINGRADU

Ivan Milčetić

Napomene urednika. Ovaj Milčetićev rukopis bio je primljen u sjednici »Historičko-filozofičkoga razreda« Jugoslavenske akademije u Zagrebu još 1. lipnja 1917. Zatim se rukopis bio počeo slagati za Starine Jug. akademije (kako je to bio obećao Milčetić u Ljetopisu Jug. akademije za g. 1911, knj. 26, Zagreb 1912, str. 270), ali je postao bio prekinut u veljači 1919. jamačno zbog tehničkih poteškoća, a možda i zbog toga, što je Milčetić obolio i zatim (1921) umro. Rukopis je ostao u rukama profesora Stjepana Ivšića sve do danas. Objavljujemo ga s odobrenjem Jugoslavenske akademije smatrajući, da je već krajnje vrijeme da se naučnoj javnosti dađe nešto potanji opis Berčićeve ostavštine glagoljskih rukopisa i knjiga, što se nalaze u Publichnoj biblioteci u Lenjingradu. Ovaj naimе materijal nije bio dosad točnije opisan. Popis bibliotekara Byčkova u Otčetu Imp. publichnoj biblioteki g. 1874., str. 67—71 previše je sumaran i netočan. Nepotpun je i sumaran i onaj opis, što ga je dao sam Milčetić u spomenutom Ljetopisu 26, str. 255—271. Dodirnuo se ove ostavštine i N. Karinski u djelu *Obrazcy glagolicy, S. Peterburg 1908.*, u tekstu i tablama br. 15, 16, 18 i 19. Nekoliko je odlomaka paleografski opisao i Vatroslav Jagić u *Enciklopediji slavjanskoj filologiji*, sv. 3, Sanktpeterburg 1911, str. 147 br. 28 i 29, str. 148 br. 31, str. 149 br. 37, sa snimcima na tabli XIII br. 27, 28. Ovaj Milčetićev opis ne će također posve zadovoljiti naučnu javnost, ali je potrebno da se publicira, jer zasad nema mogućnosti da se dobije bolji opis. Milčetićev tekst štampamo bez ikakve stvarnije promjene. Da se olakša štampanje, razriješili smo skraćnice, koje je Milčetić pisao s titlami, pa smo stavili u oble

zaporke izostavljene dijelove riječi. Isto tako spustili smo u redak nadredna slova, što ih je Milčetić pisao kao u originalu. Nismo dirali ni u autorovu transliteraciju ćirilskim slovima, tek smo izvršili neke posve neznatne ispravke kao obične omaške. Ali nismo mogli ostaviti bez naše napomene neke autorove tvrdnje, pa smo primjedbe stavili ispod teksta uz oznaku slova abecede. Milčetićeve napomene su u njegovu autografu bile obilježene zvjezdicama ispod teksta ili su bile ostavljene u tekstu uz riječ *n a p o m e n a*, a mi smo ih metnuli pod crtu uz oznaku arapskih brojeva.

Kad je već riječ o Berčićevoj (ili točnije Brčićevoj) ostavštini, dobro je da se što god i dopuni. Berčić je sabirao glagoljske rukopise s naročitom namjerom, da pronalaskom novih tekstova uspostavi najprije hrvatskoslavenski tekst biblije, a i liturgijskih knjiga. O tom njegovu nastojanju govore svi njegovi objelodanjeni glagoljski tekstovi, i to u *Chrestomatiji* (Prag 1859), u *Čitanci starosl. jezika* (Prag 1864) i naročito u *Ulomcima Sv. pisma*, sv. I—V (Prag 1864—1871). Taj je njegov rad prekinula rana smrt g. 1870.

O glagoljskim rukopisima i štampanim knjigama, što ih je godinama sabirao, Berčić je tu i tamo u svojim radovima kratko referirao, a spremao se da naučnoj javnosti i sam daje potanji opis svakog pojedinog spomenika, pa i fragmenata, ali je od toga završio samo prvi dio, t. j. opis dvanaest spomenika u radnji: »Njekoliko staroslovenskih i hrvatskih knjiga, što pisanih, što tiskanih glagoljicom, kojim se u skorašnje doba u trag ušlo«. Radnja je bila čitana u Jugoslavenskoj akademiji god. 1869., a onda ju je autor zbog dopune povukao, tako da je ona ugledala svijetlo istom kasno poslije njegove smrti t. j. 1881. u *Radu Jugoslavenske akademije* 59.

Poslije Berčićeve smrti baštinici su njegovu zbirku glagoljskih rukopisa i knjiga ponudili na otkup Jugoslavenskoj akademiji u Zagrebu. Akademija je, kako razabiremo iz njena arhiva, dana 6. IV. 1872. zamolila Zemaljsku vladu, da otkupi te rukopise, a vlada joj je 17. V. 1872. odgovorila, da za taj otkup ne može dati novaca. Iza toga otkupila je Berčićevu zbirku ruska vlada za *Publicnu biblioteku u Petrogradu*.

Ipak nisu svi Berčićevi glagoljski rukopisi dospjeli u *Petrograd* — kako to veli u ovom izvještaju i Milčetić (str. 98.) —

nego je nešto od toga ostalo kod nas. To možemo razabrati i poređenjem Berčićeva izvještaja u Radu 59 s ovim Milčetićevim kao i uvidom u dio njegove ostavštine, koji se čuva u biblioteci franjevačkog samostana na Glavotoku (Krk). Ovdje se naime nalazi jedan svežanj Berčićeve rukopisne ostavštine, koja je jamačno ovamo dospjela preko Dragutina Parčića, Berčićeva nasljednika u radu, čiji se dio ostavštine također nalazi u istoj biblioteci (osobito zbirka njegove korespondencije, koja se odnosi na problem izdavanja glagoljskih liturgijskih knjiga). U tom svežnju ima bez reda sabranih svakojakih Berčićevih papira, među kojima su koncepti njegovih naučnih radnja, njegovi ispisi iz literature, korespondencija, prospekti i makulatura njegovih izdanja te dva originalna glagoljska fragmenta.

Od konceptata Berčićevih naučnih radova ovdje se najprije nalazi u tri verzije obrađen otprilike onaj materijal, što je opisan u spomenutoj radnji u Radu 59. Tu je naročito govor o senjskim izdanjima: *Mirakulima*, *Naručniku plebanuševu*, *Tranzitu* i najviše o *Misalu*, koji on datira g. 1507. ili 1508. (jer se još nije znalo za izdanje od g. 1494.).

Zatim je ovdje nedovršena radnja u 6 listova o Pašmanskom glagoljskom brevijaru, i to na latinskom i hrvatskom jeziku. Taj veliki rukopis, koji je sada u Jugoslavenskoj akademiji (sign. III b 10), Berčić je i ovdje kao i u svojoj *Čitanci* datirao g. 1312—1382.

Slijedi malen rukopis »*Voces graecae occurrentes in libro V. et N. Foederis partibus conservatis in glag. Missalibus et Breviariis*«, u kojem je kratak popis staroslavenskih riječi, koje su posuđene iz grčkog jezika (a ponešto i drugih).

Ima tu i više različnih konceptata radnje o aoristu u staroslavenskom jeziku. Dva su prijepisa rasprave od 14 strana na njemačkom jeziku pod naslovom: »Über die älteren Aoristformen in der altslovenischen Mundart«. U bilješci veli autor: »Diese Arbeit hatte ich in der illirischen vor zwey Jahren vorbereitet, und bis jetzt in die Öffentlichkeit nicht übergeben; um aber der höflichen Einladung des hochgelehrten Professors Augustin Schleichers zu willfahren, habe ich sie in das Deutsche übersetzt, damit dieselbe in die neue Zeitschrift, welche der bennante Professor in nächsten Jahre 1856 herauszugeben gesonnen ist, eingeschaltet werde«. Drugi prijepis završava njegovim punim potpisom i datiranjem: »Zara den

27-ten Dezembar 1855«. Međutim u Schleicherovu časopisu »Beiträge zur vergleichenden Sprachforschung«, koji je počeo izlaziti g. 1858., nisam našao te Berčićeve radnje.

Tu ima nadalje svakojakoga gradiva za izdanja staroslavenskih tekstova Sv. pisma. Takav je materijal u jednom fascikulu pod naslovom »S. Jevandjelija staroslovênsky 1863«, a u drugom pod naslovom »Psaltir st. sl.«.

U jednom fascikulu pod naslovom »Studi comparativi« nalaze se svakojake jezikoslovne bilješke i komparativno gradivo za slavenske korijene. Tu je i raspravica o Vlasima na talijanskom jeziku. S takvim je materijalom bez sumnje u vezi i koncept jednog pisma na talijanskom jeziku, za koje je netko ogora napisao: »Probabilmente scritta a N. Tommaseo nel 1862«. Iz tog se pisma razabira, da je autor bio poslao Tommaseu neku svoju radnju, koja je imala za cilj »a confermare i molti confronti e ad escluderne alcuni pochi nel bel suo lavoro sulla basisenza delle radici della lingua illirica«.

Pod naslovom »Napisi« nalazi se malena radnjica o natpisima nađenima na Dugom otoku (Velikom otoku).

Ima i čitav prijepis rasprave Mateja Sovića »Riflessioni sull' ignoranza della lingua Slava letterale in Dalmazia« pisan Berčićevom rukom.

Ovdje su i ostaci makulature Berčićevih izdanja i neki štampani oglasi, pozivi na pretplatu i slično. Tako je tu »Poziv« na pretplatu za Chrestomaciju s imenima pretplatnika. Na jednom od 9 primjeraka tih poziva Stephanus Kociančić iz Gorice pretplaćuje 8 komada (za goričko sjemenište). Ovdje je i 21 primjerak »Oglasa« datirana u Zadru 1. srpnja 1864., u kojem Berčić najavljuje štampanje »slovnice staroslovenskoga jezika, tumačenu hrvatskim narječjem, al porad nekijh razlogah držec se knjigah hrvatskoga razreda« — i poziva na pretplatu. Na svakom su oglasu popisani pretplatnici, na pr. senjski biskup Vjenceslav Soić na 3 primjerka, biskup Strossmayer na 10, a biskup Juraj Dobrila na 5 primjeraka. Ukupno ima oko 200 imena pretplatnika, što je priličan broj, ali knjiga nije nikada izašla, premda Jagić u Berčićevoj biografiji (Berčić, Dvie službe rimskoga obreda, Zagreb 1870, IX) za nju veli: »kako čujem u rukopisu sa sviem izradjena«.

Pažnju zaslužuje Berčićevo dopisivanje, koje je ovdje djelomično sačuvano. Ono se tiče Berčićevih naučnih radova. Koncept pisma Ivanu Črnčiću od 21. III. 1860. govori o psaltiru, što ga je poslao na štampanje u Prag braći Haase; kako mu je Črnčić savjetovao, da ga radije štampa u Rimu, Berčić je — veli se tu — pisao Hattali kao i Haaseu, neka mu rukopis vrate, ako već nisu počeli štampati, a Črnčića moli za modalitete štampanja u Rimu. — Na jednom su listu koncepti pisama Črnčiću, Mesiću i Hattali — sva od 27. listopada 1863. Hattali piše u Prag, da su već gotova tri godine otkad je počelo tiskanje psaltira, Joba i Salamunovih priča i da tiskanje još traje. (Riječ je upravo o II. knjizi Ulomaka Sv. pisma, koja je izašla u Pragu 1864.). — Tu su i četiri Berčićeva pisma Vatroslavu Jagiću. Jedno, bez datuma, govori o nekim pitanjima glagoljske paleografije. U drugom, datiranom »1864 nov.«, moli, da mu pogleda tekstove u nekim zagrebačkim rukopisima za Ulomke. U trećem, datiranom samo g. 1865, govori o svojoj ocjeni Assemanova evangelistara u izdanju Račkoga, što je izašla u Narodnom listu (zadarskom). U četvrtom, od 3. siječnja 1868., veli, da mu je poslao za štampanje radnju o brojnoj vrijednosti slova R (koja je doista štampana u Radu, knj. 2) i moli za neke usluge kod Matice. — Jedno pismo na tri listića pod naslovom »Izversni Don Ivane«, a potpisano »Kuzmanić« traži neka jezična objašnjenja i dopune u vezi sa štampanjem »primera iz glagoljskih misalah«. — Jedno je pismo na talijanskom jeziku, datirano »Veglia 15 Agosto 1865« i potpisano »fr. Carlus Parčić«; u njemu Parčić obećaje Berčiću pomoć u radu na V. svesku Ulomaka, posebno iz III. brevijara (vrbničkoga). Govoreći o reviziji glagoljskih liturgijskih knjiga, tu je i ovaj Parčićev stavak: »Ella probabilmente non ha ancora notizia officiosa e quindi incarico ad hoc per la revisione de' libri liturgici Slavi? Se la va così per le lunghe, allora il lavoro si farà per i nostri posteri o rimarrà tra i pii desiderii.«

O dva originalna glagoljska fragmenta, koja se također nalaze u ovom svežnju, bit će govora u mojem opisu glagoljskih rukopisa na otoku Krku, a isp. i bilješku a) na str. 98.

Vj. Štefanić

Sastavljajući hrvatsku glagoljsku bibliografiju, žaljah, što znadijah za Berčićevu zbirku glagoljskih rukopisa samo to reći, da se nahodi u Petrogradu. Što sadržava, ne bješe ništa poznato ni meni ni drugim slavistima u Zagrebu.

Neočekivano mi se dala prilika, da pođem u rusku prijestolnicu i da proučim pomenutu zbirku. Godine 1912. obdržavaše se naime u Petrogradu sastanak slavenskih akademija, pa sam tom prilikom imao čast zastupati Jugoslavensku akademiju. Tako dospjeh u Petrograd, a moja se eto želja ispunila, da proučim Berčićevu zbirku, koja bi se bila mogla, kako čujem, lako spasiti za arhiv Jugoslavenske akademije. U Zagrebu očekivahu, da ona ne može drugamo doći. U »Ljetopisu« za g. 1911. (sv. 26, str. 265—271) izašao je moj kratki izvještaj o njoj, a evo sada iskupljujem riječ, pa je opisujem opširnije, koliko bješe moguće za mjesec dana moga petrogradskog boravka.

Ponajprije ispravljam svoju pređašnju netačnu informaciju (Starine 33, str. XIII.) kao da se Berčićeva zbirka nalazi u knjižnici Imperatorske ruske akademije nauka. Nije tako. Ruska ju je vlada nabavila za rusku »Javnu biblioteku« u Petrogradu, gdje je ja našoh. Napose je katalogizirana te se u istoj pregradi čuvaju glagoljski rukopisi i glagoljske tiskane knjige. Veći rukopisi dolaze pod brojevima »1—5 Беричича«. Uvezao ih je lako valjda sam Berčić. Samo br. 5 ima starinski, oštećeni uvez.

Berčić je počeo davno opisivati glagoljske rukopise svoje zbirke. Svoj opis napisao prije g. 1869. i poslao Akademiji, no uze ga natrag, pa bude istoj predan poslije njegove smrti (Rad 59, str. 159). Čini se, da ga nije dospio nadopuniti, kako namjeravaše. Manjih fragmenata nije se u tom opisu ni dotakao. Čini se, da Berčićeva zbirka nije dospjela čitava u Petrograd. Njegov u Radu 59 opisani br. 1 (jedan list), br. 2 (34 lista), br. 7¹ (20 pap. listova, Milutinić) nalaze se u Arhivu Jugoslavenske akademije (Milčetić, Hrv. glag. bibliografija 388—391)^a,

¹ Berčić ne kazuje, gdje ga je vidio, a iznosi dobro broj listova. Za br. 7 i 8 primjećuje, da su »kod mene«.

a) Jedan list pergamene, o kojem govori Berčić u Radu 59 str. 159 pod br. 1 i po njemu Milčetić u Hrv. glag. bibliografij str. 104 br. 1, ne nalazi se u Arhivu Jugoslavenske akademije. Srećom sam ga našao u onom dijelu Berčićeve ostavštine, koji se nalazi u franjevačkom trećoređskom samostanu u Glavotoku na Krku. Bit će opisan u mojoj radnji Glagoljski rukopisi na otoku Krku. U Arhivu Jugoslavenske akademije ne nalazi se niti drugi rukopis od 34 lista (u Berčića str. 160 br. 2), koji sadržava jedan ritualni tekst, što ga je pisao žakan Kuzma; stoga nije ga ni Milčetić opisao u Bibliografiji drugačije nego po Berčiću (strana 104 br. 2). Treći (Milutinićev) rukopis, t. j. Berčićev br. 7, Milčetić je doista opisao dosta dobro na str. 388—391 svoje Bibliografije i ne dovodi ga u vezu s Berčićevim opisom. On ga opisuje kao rukopis Jugoslavenske akademije pod sign. IV a 142, pa tu kaže i to: »Na stražnjim koricama iznutra zabilježio je netko (valjda Kukuljević): Iz Sutom(iršćice)«. No

a br. 3 u arhivu Franjevacca III. reda u Zadru (Hrv. Glag. Bibliografija str. 95—100), djelo fra Š. Klemenovića^b. Berčićev br. 5 (78 listova) ne spominje se u Radu 59, a rukopis se nahodi u Petrogradu, te ga mi ovdje po prvi put opisujemo. Koješta nam je ovdje nejasno, na pr., kako su neki njegovi rukopisi dospjeli u Zagreb.

Berčić kaže, da je počeo kupiti glagoljske spomenike god. 1849. kada još malo tko mišljaše na njih. To bijaše sreća, jer bi ih bilo inače većinom nestalo. Tako u Radu 59.; nego mi se uvjerismo, da je ovo lapsus mentis, kakove lako čini čovjek, kada u starosti govori na pamet o stvarima iz mladosti. Tako mi nađosmo, da je otkrio, kako sam bilježi na nekim fragmentima, neke već 1848. godine: Br. 6. (Prvić), br. 9. (Prvić), br. 10. (iz zadar. man.), br. 13. (Ugljan), br. 14. (Sv. Martin, Cres); br. II. 61. (Zadar), II 57. (Prvić).

Mi smo u kratkim opisima postupali kao u svojoj »Hrvatskoj Glagoljskoj Bibliografiji«. Istaknuso najnužnije iz paleografije, obazirući se i na ono, što rekoše o tome, pogledom na starinu, Šafarik i Jagić. Glagoljske citate iznijesmo ćirilicom.

Pomenut ćemo o sadržaju fragmenata, da su to većinom komadi misala i brevijara. Što se tiče vremena njihova postanja, većina njih pripada koncu XIV-oga, XV-omu i prvoj polovici XVI. vijeka, kada je otprilike glagoljska crkvena književnost u Hrvatskoj najljepše cvala. Neki su odlomci uzori kaligrafičkoga pisma. Dvolisti služahu kano omoti kakove knjige, zato su izvanje stranice obično oštećene. U petrogradskoj zbirci svi su fragmenti uvezani u dva ukusna toma, svaki komad na osobitom bijelom listu. Neki su komadi uvezani preobrnuto — radi nepoznavanja pisma.

Pridodani fotografski snimci prikazuju ove dijelove odlomaka petrogradskih: Snimak 1. Prvić [I. 5 (10)]; 3—4. Tkon [I. 20 (21)]; 5. Ugljan [I. 65. (106)]; 6. Korčula [I. 97 (160)]; 7. [I. 126 (207)]; 8a—8b Birbinj [II. 68a. 68b]; 9. [II. 101]; 10. Rab [II. 144]^c).

Fotografije sam dao izraditi u Petrogradu o trošku naše Akademije, koja je uvijek podupirala i ovakove studije.

jamačno je sam Berčić napisao taj zapis na koricama i valjda je sam rukopis za života odstupio Kukuljeviću. Iz Kukuljevićeve je zbirke rukopis dospio u Akademiju, ali nažalost danas toga rukopisa nema. Pod signaturom IV a 142 već se dugo vremena (no svakako poslije Milčetićeve opisa od g. 1911) nalazi rukopis koji se prije, pa i u Milčetićevom opisu (str. 371), nalazio pod sign. IV a 154. Netko je dakle nestanak Milutinićeva rukopisa pokrio presigniranjem.

b) Rukopis, koji je u Berčića bio pod br. 3, t. j. Klimantovićeve (ili Klemenovićeve) ritual, bio je nakon talijanske okupacije Zadra g. 1918. prenesen u samostan franjevacca trećoredaca u Zagreb (Sv. Ksaver), gdje se i sada nalazi.

c) Ti su snimci sačuvani u Akademiji, pa ih i mi donosimo. Br. 2 je i Milčetić izlučio zbog nejasnoće snimka.

Ova radnja bješe u glavnom gotova već u Petrogradu. Trebaše da kasnije nešto nadopunim² i objasnim. Nastao je rat, koji je sve zapriječio. Obratih se na nekoga učenjaka u Christianiji. On mi je učinio kojekake usluge, samo mi nije javio nikakih vijesti o sadašnjem boravku nekih petrogradskih stručnjaka. A kako može još i duže trajati rat, šaljem u javnost ovaj prilog, kako bješe moguće. U svojim godinama ne mogu ništa odgađati.

I. Veći rukopisi (1.—5.)

Br. 1.

Na hrptu Berčićeva oznaka: »Obrednik. Rks 1514«.

Pergamena. 72 lista (u Berčića, Rad 59., 163 stoji krivo »74 lista«) izbrojio Berčić. Format 14.6 × 9,5 cm.

Rukopis stradao od dima, vatre i duge upotrebe. Prva tri lista jako su krnja, te se sačuvalo vrlo malo teksta. Listovi 4.—21. oštećeni u sredini i sa desne strane, jer je pergamena pregorjela. Rukopis se jamačno nalazio na »napi«, više ognjišta.³

U početku nahode se obredi kod »pogreba« (погрѣб'), koja se riječ čita već na listu 2. ozgo, iznad teksta. Na 1. 15a ima specijalni napis (crveno): Поченеть официи за мр'твихъ малих' неповиннихъ за дич'чицу (!) младу, ки умирают' крщени прво него с'врше ѿ (7) лѣтъ, то ѿ погрѣбь з(а) ихъ.

Na 1. 17b: чинь бл(агосло)вити воду, учинити кр'сть, кр'стити дите или ч(ловѣ)ка.

L. 21a: Миса одь прстена.

L. 28a: чинь бл(агосло)вити прстѣнь по миси: наипрво питаи попь юнака и дивоику: еда су родь мею собомь.

L. 29a: миса на обходни д(а)нь кр'щниѣ црик'ве.

L. 30b: миса сиѣ в'саг'да за мр'твихъ.

L. 34: бл(агосло)вити к'рухъ на д(а)нь с(ве)тога Блажа.

² U Petrogradu se nahode i u drugim knjižnicama neki glagoljski ulomci hrvatske provenijencije, a ja ih i ne vidjeh, pa ne bijaše eto moguće da što o njima поближе doznam niči đa ih dadem snimiti. Vidi moj prethodni izvještaj o Berčićevoj zbirci u Ljetopisu Jugoslavenske akademije za god. 1911. strana 270.

³ U primorskim kućama okolo otvorenog ognjišta ima neka polica koja ga zatvara ozgo, da štiti kuhinju od dima. Na toj polici s jednim otvorenim pretincem nahode se lonci, zdjele i druge kuhinjske stvari, pa i knjige, ako ih posjeduju ukućani. Ovaka je polica, kojoj kažu na Krku *napa*, izvrgnuta dimu, pa i kapljama kiše, što padaju iz dimnjaka. Mnogi rukopisi dospješe u ovakvu napu te nose tragove dima, ognja i dažda. Riječ zacijelo tuđa. Pletersnik, Slov.-nemški slovar s. v. *napa*: der Herdmantel (zugleich Hafengestell).

L. 36a: бл(агосло)вити ѣн'ца на вазамъ — бл(агосло)вити ина
меса.

L. 36b: бл(агосло)въ с'врху в'с(а)ке пише, ку е б(ог)ъ ст'во-
риль.

L. 37a: бл(агосло)вити нову <кућу> или место ново.

Na l. 37b: bilješka novija: ово су книжице б(ла)жене госпе и(з)
сали: и гдо ји укреде, не помогла га блажена госпа.

L. 38a: бл(агосл)овъ нове плави.

L. 41b: ово су г'лаве ѿ (10) запов(ѣ)ди б(о)жихъ.

ib: ово е пр'ва г'лава одъ ѿ (7) смр'тнихъ г'рихов'.

Druge glave smrtnih grijeha dolaze na l. 42a—44a.

L. 44a: то су кази папини, тихъ таковихъ к' папи пошали в
римъ на од'ришение.

L. 44b: ово су бискупли кази.

L. 45b i 46a: наукъ ч(ловѣ)ку.

L. 46b: ово е од'ришение оп'щено на ис'повиди в'сакога
хъ(рст)ѣнина.

L. 48b: Поченеть плачь б(ла)ж(е)не гос'пое маике б(о)жие и
пролог' иванов': Мука б(ог)а г(осподи)на, ис(ухрст)а божиѣ с(и)на
— по ив(а)ни ван'елисти, п'лачь гос'пои, ки нависти i t. d. (dijalog).
Svršetak na l. 59b.

Na l. 59b Почене[тъ прол]огъ... муке...

Sve u dramatskom obliku.

L. 60b—66b: Поченють шек'венцие од' мр'твихъ: 1. гредуци
по мр'тваца, 2. на с'проводу, 3. над' гробом', 4. ова е пр'ва гре-
дуци по мр'тваца, 5. над' гробом', 6. над' юнакомъ м'ладим' и ким'
ти д'раго, 7. над' юнакомъ м'ладимъ и над' ким' хоцеш', 8. по-
коле закопают ч(ловѣ)ка, 9. пуку поколе ч(ловѣ)ка закопають,
10. за б'рата д'рага умр'шега, 11. шеквен'циѣ б(ла)ж(е)не гос'пое
д(и)ве м(а)рие: помози имъ в(а)в(е)ки, 12. ш. тела б(о)жиѣ. 13. ш.
с(ве)те марие магдал'ни, чудо вело.

L. 66—71b: бл(агосло)въ с'тола.

Na l. 71b (crveno): ѿ ф ѿ ѿ ѿ (1514) на ѿ ѿ (12) д(а)нь сек'-
т(ем)бра с'вршихъ те к'нижице в' мол'стири при с(ве)тои мариин
на г'лави отока кр'чкога ѣ недос'тоини ф'ратаръ ф'ра шимунъ тре-
тога реда, з'ванихъ од' покорѣ б(ла)ж(е)нога ф'ран'чис'ка рѣда,
зад'ранинъ з' лукорана, с(и)нъ юриѣ к'лиман'товища, кому е з(е)-
мла [мати], гриси богатас'тво i t. d. Dalje moli redovnike, da mu
oprote, ako je što pogriješio, jer je grešnik, pa neka mole za nj boga
i isprave svojim dobrim razumom, »ako e ka учинена м'рса«, jer toga

ne pisa ni bog ni anđeo ni svet čovjek, »nego ruka g'riš'na č(lovč)ka i neumića« (V. Berčić, Rad 59, str. 163, 164, odakle je to prenio o. S. Ivančić u »Povj. crticama II, 225, 226; vidi i Milčetića, Hrv. glag. bibl., s. 104).

Na l. 72b nahodi se početak oficija mrtvih.

Rukopis na kraju krnj.

Pismo uglasto, lijepo, no crnilo većinom izbljedjelo. Knjiga se mnogo upotrebljavala, jer je jako zamrljana. Natpisi crveni. Poznija bilješka kazuje, kako istaknusmo, da je ovaj rukopis bio negda vlasništvo župne crkve u selu Sali. Odavle dospje u neku kuću, gdje ga nađe neki đak Saljanin i predade Berčiću (Rad 59 str. 164).

Br. 2.

33 lista (12,3 × 8,3 cm), izbrojena u Publichnoj knjižnici. Pergamena.

Kodeks dobro sačuvan. Uglasta glagoljica.

L. 1a (crveno): Почетие официѣ б(ла)ж(е)ние д(ѣ)ви М(а)рие, ки се с'лужи од' в(е)ч(е)рне соботи по п(е)तिकостиѣхъ дари до в(е)ч(е)рне соботи от приш(а)ства и от очид(е)ниѣ б(о)г(о)р(о)дице до велѣ с'рѣди и от окт(а)вѣ пас'ке . . . тикост к' в(е)ч(е)рни.

L. 3a—16a: В'име б(о)жие ам(е)нѣ. Поченет' рѣгула б'ратие и сестарѣ от' каѣниѣ трѣтога рѣда б(ла)ж(е)нога ф'ранчис'ка, ку потвр'ди микула п(а)па четврти.

Na l. 16a kaže se, da je regula izdana g. 1430., dana 15. mjeseca sektebra, pa se ova rubrika ovako završava: и имате ч'тити ту рѣгулу братии и сес'трамѣ трѣтога рѣда в'саки мисецѣ ед'но к'рат', и за всако с'лишание рѣгуле, ки ю с'лиши любвено, имаю по .Ф. (500) и М. (60) д(а)нѣ прощениѣ од' грихов' с'воихъ, како ѣ више рѣчено. Regula ima 28 kapitula.⁴

L. 16b: Ово ѣ тас'тамен'тъ б(ла)ж(е)нога ф'ран'чис'ка и б(ла)ж(е)ни ф'ран'чис'ко хоче, да се ч'те с' рѣгуломѣ ф'рат'ромѣ.

L. 21a: Ово ест' рѣдѣ облици брата или сес'тру третога рѣда б(ла)ж(е)нога ф'ранчиска.

Teče do kraja lista 24b, gdje se ne svršava. Na kraju ovoga lista ispod teksta može se pročitati: . . . ованиѣ (previše izrezaо knjigovezac), a na l. 25a nema nikakova natpisa, već se nastavlja neka šekvencija. Između lista 24 i 25 nešto fali.

⁴ U Berčića (Rad 59, str. 164) nejasno: »Ustanove trećoredaca sv. Franje počimljući od kraja XV kapitula« . . .

L. 26a: шеквенциѣ за брата драгога (nepotpuna). Iza lista 26 opet nedostaje neki list.

Na l. 27a nastavlja se blagoslov stola: »na božić i do prekrst«, a na l. 31a: »na duhove i po vsu ok'tavu na obêdi i na vičeri«.

Na l. 32 i 33 duga crvena rubrika bez početka, dakle nešto nedostaje.

Ovdje pisac upućuje redovnike, da trpe i vrše svoje svete dužnosti, pa nastavlja: ова писана бише текущих' Ѡ Ф Ѡ (1509) на Ѡ Ѡ (17) дѣк'тебра и тога годища м'нога туга и жалост на з(е)мли мею к'рст'ѣни у вриме юлиѣ п(а)пе д'ругога ки учини лигу с' кралемь од ф'ран'це и с' максимиѣномь и с' кралемь од ш'пане, и поидоше на с'вит'лу гос'поду бнетачку и взеше имь в'су лумбардию по тр(а)димен'тихь, и многи х(рст)ѣѣне погибоше в' побои ед'нихь и д'ругихь, и тада би раз'чинена в'са ис'триѣ, и рика пожгана [и ф]ерара раз'сута и раз'чинена, и многа зала се учинише б'рез'чис'лним... емь богатимь и убогимь. б(ож)е веч'ни, смилуи се на х(рст)ѣѣне и даи м(и)рѣ в... нте а(ме)нѣ.

Rubrike crvene. Pismo vrlo lijepo. Rukopis dobro sačuvan. Na posljednjem listu, otraga, bijaše poznija bilješka, pisana kurzivom, ali se ne da pročitati. Pismo je izlizano, jer to bijaše posljednji, dakle kao omotni list.

Rukopis pisao bez sumnje Klimantović. Berčić uzimlje kao sigurno, da je tako: »po visini i širini strana, po prigovoru i po drugom dijelu bilježke, koji se slaže s krajem ljetopisa zadnjega lista obrednika g. 1514., sva je prilika, da onaj isti Klemenović, koji napisa ona dva druga obrednika, sastavio i ovaj za porabu kojeg manastira svoga reda« (Rad 59, str. 164).

Br. 3.^d

34 lista (12,5 × 9,9 cm). Pergamena (u Karinskoga: »бумага«!).^e Od 1. lista do početka 30. uglasta glagoljica, dalje kurziva. Crnilo blijedo. Slova velika. Pismo primitivno, ali čitko. Početak nedostaje. Rukopis bio polit vodom te je mjestimice nečitljiv.

Na listu 9a svršetak neke epistole: и када прочтана би епистолиѣ ова од анѣла, ки ю држаше в руци, тагда глас (с) небесе⁵ приде говорещи веруете нечистиви...

d) Isp. Milčetičev opis u Ljetopisu 26, str. 266 br. 3.

e) Berčić u Radu 59, 165, veli »pamučna«.

⁵ Upravo »глас небес«.

Конас (23а—24б): и по том слишаниу уста се патриѣрха и рече: прошу вас братѣ драга, да учинимо молитав, да отврати г(осподи)н бо(г) гнив од нас и да нас помилуе и даст нам живот вечни добри, и ѣа вас прошу братѣ драга цица бо(га) и за вољу блажене диве марие и за вољу с(ве)те троице, да обслужите запо-види г(осподи)на бо(га) нашега и почтуете с(ве)ту недилу, да нам пода г(оспо)д(и)н бо(г) свое благословление и живот вечни амен.

L. 24a (pocrvenjena slova): Виме бож(ие) милезин илити лит го(осподних) текущих **ѣ ф ѡ э** (1556) доспи се, када преписах ту с(ве)ту епиштолию ѣа фра петар милутиниц рабланин. ре[дов]-ници благословите, а не куните⁶... бише... и... а ја будуци у бановини капелан с лиц(енци)ю мое старешине поштованого фра шимуна главища. тада бише послал го(сподин) бо(г) куг[у] н[а] пук турски. у **III** (3) годищ[a] умри туракъ поврх... у скопе у босни, у хлив[ну], сараеву **I** (40) и ена тисуца и **III** (3) ста и веще. и бише кога (!) у царѣграду (!), у хрцеговини и по всоє (!) туркиє. тада... се бише пшенице стар каме (?) (**kurzivno**) чки у задри по **Ѳ** (10) и по **Ѳ** (9) ли[бар ?] стар.

L. 25 (crveno): Моливе (!) благослови воще и крух на дан с(ве)-тога блажа папе песа (!) дан **III** (3) првара.

Na l. 30—34 razmatranje o životu Isusovu. Bit će propovijed (nedovršena), mnogo mlađa od Milutinićeva rukopisa.

Berčić je našao ovaj rukopis g. 1864. na ostrvu Krku (Rad LIX, 166).

Zanimljiva je pravopisna osobina Milutinićeva, da ispušta redovno znak za poluglas. Njegov nemarni stil pokazuje, da бјеше književno vrlo slabo obrazovan. U Karinskoga Образцы глаголицы, Petrograd 1908., tablica pod br. 19 sa str. 29.

Br. 4.

6 pergamenskih listova (9,8 × 7,4 cm). Vlaga oštetila rukopis, koji je mjestimice nečitljiv. Tek jedna stranica nije posve jasna. Na роčetku је rukopis manjkav.

Na l. 6b (crveno): **ф ѣ г** ... (500+1000+20...) ту регулу списахъ ѣ фратар Андриа чучковищъ, третого реда б(ла)ж(е)нога франчиска, стоещи у с(ве)те м(а)рие мандалене у копру юсти-нопули.

⁶ U Berčića je priopćena ova bilješka samo doвле.

Ovo je samo odlomak obrednika. U sačuvanom fragmentu govori se najviše o oblačenju brata ili sestre III. reda. Berčić misli, da knjižica ne sadržavaše ništa više, a godinu čitaše: 1529 (Rad LIX, 165). Berčić ju je našao u selu Žmanu blizu Zaglava. U »Starinama« XXXIII, 598 štampano Cučković, a bit će pravo Čučković.

Br. 5

Pergamenih listova 78 (15,7 × 12 cm). Starinski čvrst uvez, no korice ispadoše. Na kraju je rukopis manjkav. Možda je ispao koji list na početku. Kodeks dosta zamrljan. Uglasta glagoljica. Pismo čitko. Ima dosta lijepih, povećih crvenih inicijala. Na 1a listu iznad teksta: Кп (ostalo izrezano prigodom vezanja). Rubrike crvene.

Na l. 2a: чт(ени)е от покаѣниѣ гр(ѣ)ховѣ.

L. 4a: се ē стлм(а)чение оченашу.

L. 9a: че (bit će: чте = чтение), мавра чмнка (мј. мчнка = мученика). Б(ла)ж(е)ни х(рст)ѣѣне, рачите послушати разумѣти хошу в(а)мѣ пр(а)в(и)ти миракуль от б(лаже)наго мавра м(у)ч(е)-н(и)ка б(о)жѣ (?). Ва врме оно када б(ла)ж(е)ни мав(а)рѣ про-хоѣше з(е)млю многу и обраѣаше л(уди)^f на в(е)ру х(рсто)ву. В' то врме ц(а)рствоваше немиериѣнѣ ц(а)рѣ ки б(и)ше прогони-тел' х(рст)ѣѣнски i t. d.

L. 12a: чт(ени)е с(вета)го макариѣ лѣн'диѣ. ч'ти.

L. 15b: предика о суд'немѣ д'неви к(а)ко прави с(ве)ти еролим'.

L. 21b до 25a: чтение с(вета)го алек'са и ев'пимиѣна.

... доша господину павлу радиницу⁷ парохиѣну от жмана и от ждреца (?) * ф э ѡ (1584).^g

L. 25b čist. Samo neke črčkarije.

L. 26a (bez natpisa): Все рачимо послушати, кади плаче божѣ м(а)ти: ѣ м(а)риѣ гл(а)с(о)мѣ зову, у жа(ло)сти ѣ вса плову, зову д(у)ше богу ми(ле) са м'ну д(а)н(а)сѣ д(а) пр(о)цв(и)ле, с'ходите се в'си народи, б(ог)ѣ зал (?) на кр(и)ж ходи, на рамени с(а)мѣ кр(и)жѣ носи, маика му га жел'но проси: слат'ки с(и)ну, ѣ те про-

f) Ovdje sam Milčetića ispravio; on je naime glagoljsko »l« uzeo za broj 50.

⁷ Pavao Radinić spominje se g. 1603. kao župnik u Žmanu (Asmani). Starine XXXIII, 540.

g) Ova je bilješka nepotpuna, jer se je tu valjda kod prvog pokušaja štampanja u štampariji izgubio jedan ili dva retka rukopisa. K tomu Milčetić se je kolebao u čitanju bilješke, što se vidi po ispravcima što ih je činio na rukopisu kao i po tekstu bilješke, kako ga je štampao u Ljetopisu 26, str. 267, gdje ona glasi: »To pisa Šimun Žakan iz Sali, kada (e) doša gospođinu dominu Pavlu Radiniću, parohijanu ot Barna (Čarna?) 1584«.

шу, даи ми твои крижъ, да га ношу. Нека мати т(а)ко б(у)де, да се с(вето) пис'мо з'буде, за ч(лови)ка хощу умр'ити, от смр'ти откуп(и)ти; на д'рѣве е хотелъ пас'ти, на д'реве га хощу сп(а)сти
i t. d.

На 1. 28a: На божищъ: прославимо б(о)га о(т)ца, ки н(а)мъ пос'ла с(и)на с'вога, 'своим' с(и)номъ н(а)съ полюби, да н(а)съ грѣш'нихъ не погуби; не море намъ веще дати, свога с(и)на н(а)мъ послати, зато п(е)тѣ б(о)гу поимо и с' весел'ем' пред' ним' стоимо
i t. d.

L 30a Bit će da ovdje nešto nedostaje. Početak gore:

Шесто крилати и животни шерапими, сили в'лас'ти прѣстоли анј(е)ли, арханј(е)ли, просимо васъ м(о)леще, в'п'юще ва име ис(у)х(рст)а молитe се за д(у)шу сего р(а)ба ум'р'ваго. о прѣслав'на б(огороди)це м(а)рие, м(о)ли за него ис(у)х(рст)а с(и)на божѣ... Nekakva molitva za mrtvim.^h

L. 34a: Чт(ени)е с(ве)тую ап(осто)лу ѿндрѣѣ и м(а)тѣѣ.

L. 44a (bez ikakva natpisa, pismo drugo, mnogo crnje). Početak: Б(ла)ж(е)номи (!) ев'стасию п(а)пи, пребивающу в' добри д(е)ли и в' м(и)л(о)сти б(о)же, и с великим' страхомъ г(оспо)д(и)ну б(о)гу служише, убоге дароваше, сироте и в'довице помогаше и великъ угодникъ б(и)ше и приде ед(а)нъ д(а)нъ алекс(а)нд(а)рѣ ц(а)рѣ к н(е)му и пита га г(осподине) питама' те, пови ми, зач' не теж... к(а)ко в ине д'ни. тада м(у) р(ече) б(ла)ж(е)ни ев'стасии: послушаи ме ч(лови)че б(о)жи алек'сан'дре i t. d. Odvracanje od grijeha. Neko čtenije kao prorovijed.

L. 47b: Ва време роис'тва г(оспод)а н(а)ш(е)го ис(у)х(рст)а зн(а)м(е)ниѣ, ка в' рими бѣху.

L. 48a: Почетие дек'р(е)та ч(лови)ка исп(о)в(и)д(а)ти. О grijesima: аще кто бие редов'ника заман', триби му е на нем' м(а)ст' на тви (?), и б(у)ди б'ен' шибами i t. d. Traktat o grijesima i o ispovijedi.

На 1. 52b: Гл(а)ва от наука.

L. 53a: Гл(а)ва к(а)ко имаш' ход(и)ти по гр(а)ду или по селих' пути.

L. 54a: Г(лава) от опцини са ч(лови)ки — К(а)ко се имаш' стрици от беседѣ праз'нихъ — Г(лава) от послуха.

^h) Šestokriliti ili Šestokrillac je upravo jedna mrtvačka sekvencija, koja je zabilježena i u nekim mnogo mlađim rukopisima na otoku Krku. Isp. V. Premuda, Šestokrillac, Sveta Cecilija, XXIII, Zagreb 1929, 8.

L. 54b Г(лава) од чистоти — от срама и с'т(и)да — от утр-пениѣ.

L. 55a: Г(лава) от завидоши — от похоен'еѣ (!) недужнихъ — тл'кованиѣ вет'хога и новаго зав(е)та.

L. 56a (pismo kurzivno sa gdje kojim slovom uglastim): Чтение с(вета)го ив(а)на: Видиние сие ѣви се б(ла)ж(е)ному ив(а)ну. Г(оспод ?) зра (?) плакаше гл(а)сом' великим': г̄ хӣ посташе бити зла вримена и невера в люд(и)хъ велика. с(ве)та м(а)р(иѣ) пре-мило кличаше пред' г(оспо)д(и)н(о)мъ б(ого)мъ: г(осподине), г(оспо)д(и)не б(ож)е, не погуби народа ч(ловечан)с(ка)го, еда како обратет' се и покают' се. бише се г(оспо)д(и)нъ раз'гнивал' н' гришнике i t. d.

L. 62a: Bez natpisa. Drugo crnilo, crnje. Pismo uglasto. Početak:

Рече д'ѣв(а)ль... у г(оспо)ду б(ог)у: ти иди в [не]б(е)са и сиди ва прѣстољѣ твоем', твоѣ бо сут' н(е)б(е)са, а моѣ е̄ з(емл)а. об'лицу в' се гли и снидут' гли¹ страш'ни и згубет' те и побеоу д(е)ла ч(ловичан)ска. И р(ече) и(су)сь: люте (?) т(е)бе д'ѣв(е)лѣ ѣ гл(а)сь твоихъ р(а)ди ѣ приду н(а) з(емл)ю. И р(ече) д'ѣв(а)л': а гдо су свит'ни (?) мои. И р(ече) и(су)сь: ки чине д(е)ла твоѣ. I t. d.

Ovaj razgovor između đavla i Isusa teče do sredine l. 64a.

L. 64a: Видение с(вета)го брн[ар]да.

Početak: В' глухо доба ноши, зим'ни д(а)нѣ, бихъ уснул' ду-х(о)внимъ з(а)к(о)н(о)мъ. И видих' т(е)ло мр'тво лежеше, от кога би видити мани образ' дриманиѣ по малу, а не спаш' и видихъ да д(у)ша тога т(е)ла приде тужещи се на т(е)ло за велике грихе.

Neke su poznije glose napisane ozdola ćirilicom.

L. 66b: Чт(ени)е от поздравл(е)ниѣ б(ла)ж(е)ни д(и)ве М(а)-рие. Тумаѣenje.

L. 68b: Чт(ени)е от з'лихъ женѣ. Početak: Послушайте, б(ра)тѣ драга, сл(ове)с господнихъ, что р(ече) солумуну: ниедан' в ис'тину з'вирь ни подобан' з'ли жени ѣзич'ни i t. d. Na kraju ovoga razmatranja ima molitva Majci božjoj, iza koje se čita ovo: И ки ту м(о)-литву трит (!) крат' проч'тие, кому би з'ли д(у)х' има бити здравъ, или када би жена не мог'ла родити дитета, има е туд'ие родити. още трети вертуд има та с(ве)та м(о)л(и)т(а)в', ки би ю рекал' или

i) Skraćena »gli« je bez sumnje pogreška mj. »ajli« (= anjeli), kako je u rukopisu Jug. akademije IV a 48 (isp. R. Strohal, Stare hrvatske apokrifne priče i legende, Bjelovar 1917, 54).

чул' с праве вере. ·✠· и ·Ж·ПР· и ПЬ· (?) ПЬ (1435 ?). Godina nije poznata, jer nije jasno, što znači posljednje ПЬ (s titlom ozgora).¹

L. 72a (pismo uglasto blijedo): Чтение ив(а)на крс(титела). Роѣтак: За сует'ни животь в(и)ка сего крат'каго и'стиное сл(а)ви лишисмо се. б(ра)тѣ, слишимо к(ако) с(ви)та сего прех(о)дит сл(а)ва, минует' богас'тво, погибает' красота и лепота, к(ако) цвѣтъ ув(е)дает'. в'са сл(а)ва и хв(а)ла и часть и сила в(и)ка сего к(ако) и дим' отход(и)тъ i t. d.

Pismo ovoga kodeksa je uopće lijepo, ovdje ondje izblijedjelo i nečitko. Nejednako crnilo nije odlučno, no karakter pisma je koliko toliko različit. Čini se, da isti pisac nije svega sam pisao; ako jest, onda je pisao u različito vrijeme, a na kraju ga je ostavila ustrpljivost te pisaše nemarno. Miješanje uglaste i kurzivne glagoljice pokazuje na XV. vijek, kada mogaše nastati ovaj rukopis. Kao da to potvrđuje i starina jezika.

Ovaj rukopis potječe iz zadarske okolice, a prikazuje jedan dio većega zanimljiva djela moralnog sadržaja u kome se nahode »viđenja« i »čtenja« o svecima, dijalog između vruga i Isusa, tumačenje glavnih kršćanskih molitava, sve u obliku propovijedi (jedan put dolazi riječ »predika«), razne »šekvencije«, napokon izvod iz traktata o ispovijedi i o grijesima. U Karinskoga tabla i tekst pod br. 15 sa lista 59, br. 5.

II. Berčićevi odlomci

1. tom

Odlomci se nahode u dva debela toma, tvrdo uvezana, pod naslovom: Глаголические отрывки изъ собрания Берчича I. (folio-format). Svaki je fragmenat prilijepljen na osobiti čisti papir. Na početku 1. toma ima velika Androvićeva fotografija s titulama: »Pop Ivan Berčić, zač. kanonik sborne crkve sv. Jerolima« i t. d. Fragmenti su označeni (olovkom) tekućim brojevima, i to dva puta, pa se ne slažu; ja donosim jedne i druge. Fotografija Berčićeva nosi broj 1, a prvi faktični fragmenat broj 1 i 2, a na čistom papiru stoji broj 3.

— Br. 2. Berčić je na njemu napisao: »Sali 3/12 1866. Petešić-djak. Init. L. Estheris«, a na slijedećoj stranici: »Gl. X. Judit«. Velik

¹) Ne će to biti godina, nego broj dana oprosta, koliko dobiva tko moli ovu molitvu; prema tomu bi broj bio doista 1435, a posljednje glagoljsko »d« trebat će čitati *dan* ili *dni*.

а и другом: г(оспод)и ти вѣси ѣко л[ю]бл[ю]
... третицею же (?) исп(о)в(ѣ)дѣвшу
... муку крижа билъ би.

Skraćenica ПР. Rubrika (crvena): Чт(ение)... е(ван)ј(ели)а по
ива(ни). В но вр(и)ме г(лаго)ла сп(а)с(ител).

Konture inicijala П crvene, inače slovo crno. Oblik starinski. Minuskula П ozdo zaobljena; ПР има poprečnu crtu, koja ne veže prvog štapića; Г vrlo kratko. Lijep duktus. Crnilo izbljedjelo. Tekst prilično čitak. Bit će iz XIV. ili možda iz XIII. vijeka.

— Br. 9, na uglu 17, na čistom papiru 18. Berčićeva primjedba: »Iz Prvića 1848«. Potpun dvolist (21,5 × 17,5 cm). Bivši omot. Dosta nečitko. Slova manje nego srednja. Rubrike crvene. Duktus pravilan. Na stražnjoj strani rubrika: Новембра П Ч (13) и[ван]а златоуста и брик'циѣ служ'би. ищи от исповѣд'никъ до кон'ца. рѣш(пон)-мат(утин). ан(тифон). Još dvije rubrike kraće.

Kratice: БРШ, ОРЦ, АН.

К(а)п(и)т(ул). Бр(а)гѣ. множѣише створени суг ерѣи по закону за не ... ртию сугъ взбранаеми ...

— Br. 10, na uglu 19, na čistom papiru 21. Potpun dvolist (30 × 22 cm). »E monasterio S. Michaelis Jadrae prius S. Iohannis Bapt. 1848«. Pismo okрупно, vrlo lijepo. Inicijali veliki, crveni. Posve uglasto pismo.

Razna štenja. Na 1a listu: М(а)рча Ш [Щ] (12) [гр]ер(о)риѣ п(а)п(и) исп(овѣдника). У другом stupcu iste stranice: Друга три чт(е)на чтуг се от биск(у)пѣ исп(о)в(ѣ)д(никъ). ищи в опщини Ш от м Ѡ тѣ о[т?]арие.¹ н(а) с(вета)го бенедик'та ор(а)цѣ(иѣ), ищи к(апи)т(ул).

На л. 4б: Виш(о?)в(?)емо буди^м да бл(а)гд(а)ни ки приходеть по велю с'рѣди коризме да[ж]е до понедилка по окт(а)ви пас'ке ничтоже тагда бива от нихъ на по окт(а)би чтуг' се и на к(о)н(а)цѣ бит(атори)ѣ ан(тифон)ѣ б(е)р(а)ш рѣш(понъ)^н вс(и)хъ прилага се а(лелу)ѣ и се все д'ржи се в всѣхъ празд'ницѣхъ иже чтуг се мею паскою и петикости.

1) Ovdje će biti neka pogreška u čitanju. U Pašmanskom brevijaru na pr. to mjesto (f. 205) glasi: »Tri čtenia čtut' se ot slova s(veta)go Avg(u)st(i)na b(i)sk(u)pa. išć(i) v' op'ćini isp(ov)v(ěd)nik a d'vi č'ten'i ot om(i)lie. a deveto ot ferie om(i)lie«.

m) U Pašmanskom (f. 206): »Vidimo budi«.

n) U Milčetića je upravo »brt«, »rēt« (s nadredno postavljenim »t«) a u Pašmanskom je nadredno postavljeno »š«.

вси к' г(оспод)у да ѣвить н(а)мь с(ве)того климанта м(у)ч(е)ника
своего, и молещим се имь отврзе се море и обрѣту е в чидну хра-
ма мраморна анј(е)лскимa р(ук)ама уготовану и ту в рацѣ поло-
жено тѣло его уч(е)н(и)ка б(ла)ж(е)наго петра ап(осто)ла и сидро
вскраи раки лежеще ш ним же вѣвржень би в море и t. d.

Bit će legenda iz brevijara. Oko teksta na drugoj strani kojekakve
poznije črčkarije, n. pr.: Padre Zuvane Sintich, padre Francescho
Rodinis.

— Br. 20, 21. Dva ostriška od istoga rukopisa. »Iz Tkona 1850. 9.«
na čistom 35. Vrlo star rukopis. Dolazi ѣу službi glasa i. Konture i
šupljine pocrvenjene. Osobit oblik slova я. ѣ и ѣѣ. Javlja se kao po-
lupokal apostrof, Г и Ѧ па i usred riječi: наплѣнет се, сѦ [м] Ѧз(д)у,
пришдше i dr. Ima i sitnijeg pisma.

Снимак br. 3 i 4.

— Br. 22, 37 (prekriženo 36), na čistom 38. Krnj dvolist. Potpun
samo jedan list (19,5 × 16,5). Sve blijedo, teško čitljivo. »Iz Tkona
1850«. U dva stupca. Govori se o sv. Martinu. Bit će jedna lekcija iz
brevijara.

— Br. 24, 39, 25, na čistom listu 41. Dvolist znatno oštećen.
Mnogo je teksta izjelo preoštro crnilo. Širina 15,5 cm. Odlomak iz bre-
vijara. Berčić bilježi: »Iz Tkona 16, 12. 850«. Štenja na dan с(ве)тѣю
м(у)ч(ени)ку симплициѣ фауштина беатрице i с(ве)тѣю мученику
аб'дона и синена. Pismo lijepo. Inicijali crveni, dosta zgodno iskićeni.
Dva su latinska: T, N.

— Br. 26, 42, na čistom 43. Jedan list u dva stupca (27,7 × 19,2
cm), zamrljan, teško čitljiv. Između ostaloga sadržava: с(вета)го гр҃у-
па папи чт(ени)е. Rubrike crvene.

— Br. 27 (44 prekriženo), na čistom 45. Jedan list u dva stupca
(23 × 13,5 cm). Čini se, da je ozgo neki redak izrezan; širine je malo
nestalo. Bez ikakve rubrike. »Iz Tkona 1850«. Čitanje o mučenju
Isusovu.

— Br. 28 (46 prekriženo) i 29 (prekriženo 47), oba na čistom listu
48. Odakle potječu, Berčić ne kaže ništa. Br. 28 je list u foliju, no
okrnjen i zamrljan. Odlomak misala. Rubrike crvene. Pismo lijepo.
Inicijali crveni, ukusni. Br. 29 prikazuje ostatke lista, koji pripadaše
istom rukopisu.

— Br. 30, 49, na čistom 50. Jedan list u dva stupca, okrnjen nešto
ozgo (20,8 × 15 cm). Brevijar. Sadržava: [сло]во св(е)т(а)го авг(у)-
ст(и)на биск(упа), па К м(а)т(ути)ни и на г(о)д(и)не. Pravian
duktus.

— Br. 31, 51, na čistom 52. Jedan list (27 × 19 cm), na kome dolazi ozgo broj lista: ·Г·І·П· (143). Pripadaše dakle nekakovu velikom rukopisu, koji kao da sadržavaše korizmene propovijedi. Na drugoj strani. В уторак' ПП поста. к(а)п(иту)л ·г· П (21). Тагда рече ис(ус) к народом' и к' своим уч(е)ником' реки: на моисеови сѣдалици и t. d.

Pismo prijelazno.

— Br. 32, 52, na čistom 54. Jedan list u dva stupca (28,2 × 19,5 cm), znatno oštećen i zamrljan. Inicijali crveni. Nakita je bilo i zelenih, nego se zelena boja razišla i izjela kožu. Odlomak brevijara. Sadržava između ostaloga: Сл(о)во с(ветога) авгу(стина) б(и)ск(упа).

»Iz Glavotoka na 12 listopada 1853«. Ozdo poznije bilješke. Sitno pismo, slabo čitko.

— Br. 33 (prekriženo 55), na čistom 56. List in folio u dva stupca, krnj, izjeden, jako zamrljan. Brevijar. Glagoljica čisto uglasta.

— Između lista 56 i 58 ima bijeli list bez broja, a na njemu pri-
lijepljen ostrizak lista (br. 34) na kome ima nešto glagoljskih slova, koja dospješe ovamo sa drugoga rukopisa (negativ). Ovo je zapravo na čistom listu 58, tek je prednji list ostao čitav.

— Br. 35 i 36. Krnji dvolist (gore i dolje), u dva stupca. Samo je jedan stupac čitav. Inicijali crveni i iskićeni. Jedan je (P) latinski. Brevijar. Pismo lijepo.

— Između čistoga lista 61 i 66 nahode se četiri pergamena lista (br. 37, 38, 39, 40), koji pripadaju istom rukopisu. Visina iznosi nešto preko 25, a širina oko 19 cm. U dva stupca. Oštećeni vlagom, najviše br. 37. Tekst većinom čitak. Duktus prijatan. Možda iz kraja XIV. v.

— Br. 41 (67) i 42 (68), na čistom listu 69. Dvije polovice, otprilike, dvaju listova u dva stupca. Inicijali crveni, na listu 41 tri latinska crveno-plava, a na listu br. 42 ima također lat. inicijal N.

— Br. 43 (70), na čistom listu 71. List u velikom foliju, koji je samo ozdo ponešto oštećen. U dva stupca. Tekst na drugoj strani većinom nečitljiv. Lekcija o sv. »Lukciji«. Bit će iz brevijara. Poznija bilješka: ⚡ љ я љ (1684) на ПЬ (5) новембра ја дон антон белич курат от трибохуни (?) карсти микулу и t. d. Još tri bilješke o krštenju. Ćirilicom: Поклон и драго поздравлене од ме(не) дон антон(!) Белица липо и драго.

Na drugoj strani ima Belićeva molitva pisana glagoljicom pa završena ćirilicom!

— Br. 44 (72), na čistom 73. List u dva stupca u malom foliju. Zamrljano. Jedna strana teško čitljiva. Bivši omot. List ozgo krnj. Stisnut duktus. »Iz Prekoga«.

— Br. 45 (74) i 46 (75), na čistom 76. Dvolist (29,5 × 21 cm). Tekst dosta dobro sačuvan, iako je sve prilično zamrljano. Brevijar (na dan svetih mladenaca). Duktus prijatan. Inicijali crveni, ukusno iskićeni.

— Br. 47 (77), na čistom 78. Sitan ostrižak brevijara.

— Br. 48 i 49 (79, 80), na čistoj 81. Br. 49 preokrenut! »Iz Sutomišćice«. Dva ostriška, iz različitih rukopisa. Br. 48 ima osobito lijepo pismo, dosta sitno.

— Br. 50 (82), na čistom 83. »Kukljica 855«. Dvolist; od jednoga lista samo sitan ostrižak, od drugoga možda samo jedna četvrtina. Na drugoj strani: Пѣсань с(в)е)те Марие.

— Na čistom listu 88 br. 51 (84), 52 (85), 53 (86), 54 (87).⁸ Mali ostrišci istoga rukopisa u dva stupca. Pismo neobično sitno. Duktus prijatan. Živa crvena boja inicijala i rubrika. Brevijar. Stupac širok oko 2,8 cm.

— Na čistom listu 91 br. 55 (89): »U kožinu 17. 7. 856«, br. 56 (90). Dva okrnjena zamrljana lista u dva stupca. Širina stupaca oko 7 cm, sačuvana visina oko 20 cm. Mnogo ne fali. Omot. Bit će brevijar. Slova srednje veličine, duktus lijep.

— Na čistom listu 94. Dva neznatna ostriška, br. 57 (92) i 58 (93). »U Kožinu 17. 7. 856«.

— Na čistom listu 96 jedan list ozdo izrezan. Širina se lista sačuvala. Stupci široki oko 7,3 cm. Pismo lijepo, čisto uglasto. Slova srednje velika. »Iz Sutomišćice 29. 7. 856«. Jedna strana jako zamrljana. Omot. Bit će brevijar. Ima jedno štenje iz Ом(илиѣ) с(вета)го грг(у)ра п(а)пи. Недиле 8 (20) по п(е)тик(о)стихъ. ор(а)циѣ.

Pozniji prĳpis kurzivom: Ово је толегија мене фране франица од сутомищице. Bit će to bio omot nekakve teologije.

— Na čistom listu 99 br. 60 (96), 61 (98). Dvolist. Visina dolje izrezana. Širina stupaca oko 7 cm. »29. 7. 856. Iz Sutomišćice«. Listovi izjedeni i zamrljani. Omot. I ovdje se potpisao фране франиц од сутомищице.

Odlomak 60 i 61 pripadaju istom rukopisu kao i oni na 96 čistom listu.

⁸ U zagradama brojevi obično prekriveni.

— Na čistom listu 100 potpun list u velikom foliju, 35,5×21 cm. Ozdo mnogo čiste pergamene. Stupci 23,5 × 8,2 cm. Omot. »Iz Suto-mišćice«. Većina teksta čitljiva. Brevijar. Slova srednja. Pismo lijepo, sasvim uglasto.

— Na čistom listu 103 broj 63 (102). »Žman«. Veliki folio. Ozgo list ponešto izrezan. Sačuvan jedan stupac (širok oko 9,7 cm). Slova poveća. Čisto uglasto pismo.

— Čist list 105, br. 64 (104). Jedan folio-list u dva stupca, ozgo izrezan. Jedan stupac čitav (širok oko 9,8 cm), drugoga dvije trećine. Slova velika. Duktus lijep. Čisto uglasta slova. Bit će brevijar. Na 1a strani: В' ч(е)трти .Ѡ. по . . . по ив(а)нѢ.

— Br. 65 (106), na čistom 106. Jedan list, ponešto izrezan, a po sredini prošupljen. Vrlo star rukopis, što svjedoči karakter pisma: »Na Ugljanu 24. 9. 856«. Slova prilično velika. Čitko pismo, u koliko nije oštećeno. Dolazi glasovno Ѡ više puta. Majuskule osobito na početku, ali se javljaju i u sredini riječi. Minuskule, osobito l, v, t još osebuj-nije. Prednja strana čitka, druga (omot!) jako zamrljana. Kao znak poluvokala dolazi apostrof i ꙗ. Bit će iz početka XIV. vijeka. Lekcije iz evanđelja: В пон(е)д(е)ли . . . с(вета)го е(ван)ј(ели)а пр(емудро)-с(т) ив(а)на — В утори . э . чт(ение) с(вета)го е(ван)ј(елиа) пр(е-мудро)с(т).

U Jagića, Enciklopedija, tablica 13. Moj snimak br. 5.

— Br. 66 (108), na čistom 109. Malen ostrižak. »2 ag. 856. Su-tomišč«.

— Br. 67 (110). »21., 10. 856«. Jedan list u obliku folija, na dru-goj strani zamrljan (omot). Inicijali crveno-modri, vrlo ukusni. Tri latinska slova (A, B, S).

— Br. 68 (112) i 69 (113), na čistom 114. Dvolist (omot) zamrljan (33,7 × 22 cm). Mastilo blijedo. Slabo čitko. »E lib. Sapientialib.« (olov-kom). »Iz Kali«. Natpisi: Ва дни от ферие чт(е)ниѢ — Н(е)д(е)ле Ѡ по п(е)тик(о)ст(и)хѢ. Н(е)д(е)ле ѠѠ (11) по п(етикистихѢ) — чт(ение) с(вета)го е(ван)ј(ели)а по марку.

— Br. 70 (115), 71 (116), na čistom 117. Dvolist (21,3 × 15 cm) u dva stupca. Riječ *treći* 3 puta (u rubrici). Čitko. Brevijar. Bilješka: »Ovo ge libar mene popa Simuna Çarvarichia od Boxave Godishta Gospodinova 1802 na 20 Augusta«.

— Br. 72 i 73 (dvolist), 74 i 75 (dvolist) (118—121), na čistom 122. Prvi i drugi dvolist 20 × 14,5 cm. Prvi je dvolist ozgo, a drugi ozdo izrezan. Širina je također izrezana u oba dvolista te je jedan stu-

pac nepotpun. Crnilo blijedo. Oba iz Pakošтана. Brevijar. Veći dio teksta može se pročitati.

— Br. 76 (123), na čistom 124. Potpun list (22,9 × 17 cm). U dva stupca. Pismo srednje, vrlo pravilno, uglato. Jedna strana izvrsno sačuvana.

— Br. 77 (125), 78 (126), 79 (127), na čistom 128. Prvo (77) je jedan list u dva stupca (33,5 × 16 cm), drugo (78 i 79) dvolist (24,3 × 16,5 cm). Na prvome zapisa netko (valjda Berčić) olovkom »Soline«, na drugom »Premuda«, a ipak je pismo jednako i sadržaj. I visina je stupca jednaka (16 cm). Pismo sitnije, krasno. Brevijar.

— Br. 80 (129), na čistom 130. Jedan list (33,3 × 22,3 cm) u dva stupca. Slova krupna i uglasta. »Iz Oliba«. Inicijali ukusno iskićeni (crveni). List izjeden i prošupljen.

Na prednjoj strani poznija bilješka kurzivom: То писах ја антон болета, када се учах (у) повлани у парокиана дон јевана

— Br. 81 (131), na čistom 132. Odlomak lista u dva stupca. Slova krupna, uglasta. Brevijar. Jedna strana izmrčena.

— Br. 82 (133), na čistom 134. Jedan list u dva stupca, oštećen. Širina nepotpuna (29,5 × 20 cm). Pismo srednje, uglasto, ukusno. Bez rubrika.

— Br. 83 (135), čisti 136. Jedan list. Omot. Bit će od istoga rukopisa kao ono pod br. 82. Skoro 30 × 17,5 cm. Bez rubrika. »20. 6. Zviz (Zvir?)«.^o

— Br. 84 (137), na čistom 138. Jedan list u srednjem foliju. Gotovo sve čitljivo. Pismo veliko, uglasto. Čini se, da rukopis nije stariji od početka XV. v., no ipak dolazi na prednjoj strani kao inicijal »Iz Dobrinja 7. 11. 863. Kirinčić«. Iz poznijeg vremena bilješka: Al . . . Rev . . . Don Giovanni Gellenovich Curato . . . in Abbazia.

— Br. 85 (139), na čistom 140. Jedan list u malom foliju. U dva stupca. Ozgo list izrezan. Pismo dosta lijepo, uglasto. »Iz Dobrinja. 7. 11. 63. Kirinčić«. Na ovom listu čitamo: Al molto Rdo . . . Don Nicolo Bernich in Dobrigno. Na drugom mjestu dolazi godina 1817 i 1857. Pod posljednjom: »Ex libris Joannis Gellenovich, Capellani . . .«.

— Br. 86 (140), na čistom 142. Jedan stupac u foliju. Krasno pismo. Krasno pismo. Brevijar. »Iz Dobrinja 7. 11. 863. Kirinčić«.

— Br. 87 (143), na čistom 144. Odlomci lista u foliju. »Iz Tkona 14 2. 62«. Uglasto pismo. Bit će brevijar.

o) Bit će da je Milčetić krivo čitao talijanski oblik »Zuri« za otok Žirje.

— Br. 88 (145), na čistom 146. Sitan ostrižak (2 retka). Uglasto pismo. »Iz Tkuna 14. 2. 62«.

— Br. 89 (147), na čistom 148. »Tkun«. List visok preko 30 cm. Jedan stupac ostao (7 cm), od drugoga samo $\frac{1}{4}$.

— Br. 90 (149), na čistom 150. »Ugl.« (Ugljan). Ostrižak. Uglasto pismo.

— Br. 91 (152), na čistom 153. Potpun list (folio) u dva stupca. Štenje iz slova с(вета)го грѣхора п(а)п(и) и с(вета)го августина б(и)ск(у)п(а). »Bettina. Mazzura«. Poznije bilješke kurzivom. Pismo vrlo lijepo.

— Br. 92 (154), 93 (155), 94 (156), 95 (157), na čistom 158. Četiri mala fragmenta. Pismo neobično sitno, slabo čitko.

— Br. 96 (159) i 97 (160), na čistom 161. Dva lista: 1) $23,5 \times 17,2$, 2) $23,2 \times 17,5$ cm. Iz Korčule. Berčić ih je označio: I . . . , II. 49. Vrlo stari odlomci, možda iz XIII. ili iz početka XIV. vijeka. Oba pripadaju istom rukopisu. Inicijali grubi, crveni i crveno-zeleni. Pismo uopće primitivno, srednje veliko. Pismo prijelazno. Dosta ima grbavih i poluoblih poteza, u Π je glavna i duža crta često neobičajno kratka. Jedini znak interpunkcije ?.

Sadržaj: nalog Noju, da uzme u kovčeg po dvoje od svake životinje. Jezik miriše starinom. Kao poluglasi dolaze doduše samo apostrof i I, ali ovaj posljednji i u sredini riječi; въсь, въсаку, вдьше. Prema fotografiji, čini mi se, da je br. 18 pismom sličan broju 96—97. Snimak pod br. 6. Berčić nadopunio tekst i pripočeo svoje čitanje u Čitanci starosl. jezika (Prag 1864), str. 40—41. U Karinskoga snimak i tekst pod br. 16.

— Br. 98. (162), 99 (163), 100 (164), 101 (165), na čistom 166. Četiri sitna fragmenta. Pismo mikroskopično.

— Br. 102 (167), na čistom 168. Odlomak u dva stupca. Pismo veliko. Inicijali iskićeni.

— Br. 103 (169), 104 (170). Dvolist. Crnilo blijedo, pergamena pocrnjela. Teško čitko. Format $23,3 \times 14,5$ cm. »Kukljica 12. 6. 863. Marčelić«. Uglasto pismo. Možda iz XIV. vijeka.

— Br. 105 (172), 106 (173), 107 (174), 108 (175). Ovo su komadi jednoga dvolista. Pismo stradalo od vlage. »Kukljica 18. 6. 863«. Teško čitljivo.

— Br. 109 (177), na čistom 178. Jedan list ($27 \times 19,2$). Poznija bilješka: Либар од кризме, što znači, da je ovo bio oмот matice krizmanih. List prikazuje odlomak brevijara. »Kukljica 12. 6. 863«. Pismo lijepo, čisto uglasto.

— Br. 110 (179), na čistom 180. Potpun list (29,6 × 20,2 cm). »Kukljica 12. 6. 863«. Poveća slova, uglasta. Poznija bilješka: »Visita 1698«. Jedna bilješka o smrti, valjda iz XVII. v. Brevijar.

— Br. 111 (181), na 182 čistom listu. Ostrižak. »Iz Splita 1863, Palud«. Brevijar.

— Br. 112 (183), na čistom 184. Folio. Ozgo izrezano. Brevijar. Lijepo pismo. Duktus pravilan. Poznija bilješka: Francesco Sellach Zara.

— Br. 113 (185), na čistom 186. Veliki folij (31,3 × 22). Gore i po strani nešto izrezano. Omot. Dosta izmrčeno. Brevijar. Jedna ćirilska nečitljiva bilješka.

— 114 (187), 115 (188), na čistom 189. Odlomci dvolista (omot). Sitno pismo, izbljedjelo, većinom nečitljivo. Brevijar.

— Br. 116 (190), 117 (191), na čistom 192. Dva sitna ostriška (jedan krivo okrenut). Čitko samo nekoliko redaka.

— Br. 118 (193), 119 (194), na čistom... Dvolist, od jednoga ostao samo stupac. Krasno pismo, sitno, čisto uglasto (15 × 10,5 cm). Inicijali crveni i plavi. Bit će odlomak brevijara.

— Br. 120 (196), na čistom... Veći dio lista u maloj osmini.

— Br. 121 (198), 122 (199), na čistom 201. Potpun dvolist (13,7 × 10,6), crn od dima. Pismo neobično sitno. Inicijali crveni i zeleni. Besprikoran duktus. U dva stupca. Možda iz XIV. vijeka.

— Br. 123 (201), na čistom 202. Odlomak jednoga lista u foliju. Jedna strana izmrčena. Lijepo pismo.

— Br. 124 (205), na čistom 204. Okrnjen list u foliju (omot). »Dom Sekazi. Iz Sali«.

— Br. 125 (205), na čistom 206. Odlomak folio-lista. »Sv. Frane u Zadru 21. listopada 865«.

— Br. 126 (207), 127 (208), na čistom listu 200. Dvolist. Starinsko pismo. Konture inicijala crveno-zelene. L. 1a i 2b nečitljivi. Interpunkcija (crvena): ∫. Na 2a listu dolazi dva puta Ѡ. Neka slova imaju prijelazan oblik, kose i oble crte, osobito Ѡъ, Ѡп, а Ѡѣ je ozgo otvoreno i postrance nesimetrično. Snimak pod br. 7.

Na kraju prvoga toma stoji napisano od uprave biblioteke: Сто двадцать семь (127) листовъ, što donekle odgovara istini.

2. tom

Naslov: Глаголич. отрывки изъ собрания Берчича 2.

Na kraju je ovoga toma zabilježeno, da sadržiava 160 listova, ali bijeli nisu označeni brojem.

— Br. 1—3 jesu ostrišci, koji će biti iz XV. vijeka. Sitno i srednje pismo.

— Br. 4 i 5 su odlomčići folio - formata. »Sali 3. 12. 866. Peteš«.

— Br. 6 i 7 veći dio dvolista u malom foliju u dva stupca. Drugi list jako oštećen, kao da je pregoren.

— Br. 8 ostrizak, srednje pismo.

— Br. 9 odlomak dvolista brevijara. Dolazi чр kano i: Irud'. Pismo lijepo. Inicijali crveni i zeleni u konturama. Jedna strana većinom nečitljiva. Možda iz XIV. vijeka.

— Br. 10 i 11, 12 i 13 su odlomci dvolista (posljednji u velikom foliju). Za oba bilježi Berčić: »Rab 22. 2. 67«. Inicijali drugoga crveni i zeleni.

— Br. 15. »Ex Monasterio Glavotok 1851«. Oblik 23,5 × 15. Ozdo mnogo čiste pergamene, koja je dolje i na boku nešto izrezana. Na prvoj strani sadržiava tumačenje 7. (konac), 8., 9. i 10. zapovijedi božje. Na drugoj strani ima veliki natpis (velika crvena slova): ЛУЦИДАРИЈЕ. Razgovor između učitelja i učenika. Dosta nečitljivo. Ispod teksta crveno: от б(ог)а о(т)ца и с(и)на и д(у)ха с(в)т(а)го. Pismo lijepo. uglasto, valjda iz XV. vijeka. Poznija bilješka: Pietro Millotich.⁹

— Br. 16 i 17. »Glavotok 1864. Vuić«. Dvolist, potpun (24 × 18,5). Pisano u jednom stupcu. Kao da je isto pismo pod brojem 15.

Crveni natpisi: Я, Ѫ (84) к(а)п(итул). Како та м'нихъ нѣ хотѣше вас петъ в' клош'таръ из' дому о(т)ца с'воего поити (poscrve-njeno) — Я·Пъ· (85) к(а)п(итул) в' ком' та мнихъ того ис' каше, како би се в' ноци ис' клош'тра ук'рал и в' домъ оца своего васпет, повратилъ (!). Na 2a listu: Поченю се к'ниги о вери. От уфан'и. От люб'ви. Poznija bilješka: Luigi Barbaglich da Caisole (?).

— Br. 18—27 (27 × 18,5 cm): о grijesima. Nastavak broja 16 i 17. Ovdje su kapituli 20—43, no 43 je samo naslov: В' комъ светуеъ да ни едан ч(ови)къ не присеже ни се криво или фал'со к'лнетъ, чти сие. Još samo jedan redak. Na 1. 27a: S. Cassiano.

⁹ Moja je bilješka nepotpuna. Čini se, da br. 15 sastoji od jednog lista. Vidi I. Milčetić (o Lucidaru), Hrv. glag. bibliografija, Zagreb 1911, str. 259 i 285, i zatim Starine XXX, 1902. Doslije našasti tekstovi Lucidara potječu s otoka Krka i Dalmacije. Najmlađi je onaj (odlomak), što ga spominjemo u »Bibliografiji« na str. 285—286.

Inicijali veliki, šareni; neki latinski.

— Br. 28—46 (19,3 × 13,5 cm). Listovi dobro sačuvani. Bez i jednoga natpisa i inicijala. Oblici самъ собовъ (sign. 30b), kasnije сами собу. Traktat o krštenju i o ispovijedi za popove; o ženidbi.

Na l. 41b: Д'ѣци доклѣ нимаю с(ве)тих' реди могут' се женити аще не хотет' се вздржати да с(ве)ти ред' имуще еже е ап(осто)л-ски или више того не може се оженити. црк'вено приходише по-губи д'ѣкъ егда се ожени оше может' се взвратити к црквѣ аще е имѣлъ ед'ну жену таре е к нему д(и)вицу (!) пришла. подобает' се попу паметити, да в него своити никтоже отаи да не оженит' се, на имат б(и)ти видимо и прочимъ навѣщено еже узаконено е, и того ради поп' служитъ мису женит'вену и t. d. Dalje se kaže, da »ekšor'čista« ima vlast »bēsi« zakleti; žakan ima vlast podati vodu i t. d., sve o grijesima. Uputa popovima.

Na 1. listu poznija bilješka iz g. 1692. glagoljicom.

Pismo lijepo, pravilno. Na l. 45a (sign.) ima poznija bilješka iz XVIII. vijeka. To e libar дом-атона (!) юричица (?) и-сали.

— Br. 47 i 48. Odlomak dvolista, ozgo izrezana. »Ott. 859. Buić«. Na prvom listu komad koledara, na drugom razgovor između učenika i učitelja. Na 2a listu natpis: Се е натура от Ѡ Ѡ (12) опиѣв(ци?). Nabrajaju se grijesi. U jednom stupcu. Listovi gore izrezani, široki otprilike 11 cm. U razgovoru: како... у имити з'бож'не д(у)ше в дань суд'ни? Bit će odlomak lucidara.

— Br. 49. List Berčićev s prijepisom imena, koja se nahode na pergamenom listu 50. Bit će koledar. Izlizano. Teško čitljivo.

— Na br. 50: »Ott. 859. F. Buić«. Poznije: »Simeto Rancich«. Na 2i strani pergamene (crveno): Се суть имена великихъ арх'иерѣи.

— List 51 prijepis latinicom imena (od Barčića).

— Br. 52 i 53. Dvolist, ozgo nešto izrezan. Format male osmine. U jednom stupcu. Jezične osobine: своевъ мощю (52b); четврта, кита е ка се зове влацим з(а)к(о)номъ под'ѣмство. — са расоха... »Glavotok. Buić 23. 3. 64«. Bit će iz traktata o grijesima.^p

— Br. 55. Okrnjen dvolist. »Iz Birbinja 1851«.

— Pod br. 54: listić Berčićev: »Fragm. glagol. Birbinji detectum e saec. XII«. Ne može se ticati odlomka pod br. 55, već valjda broja 68.

— Br. 57. Jedan stupac većega lista. »Iz Prvića 848«.

^p Upravo iz traktata o sedam smrtnih grijeha, kakav je u Ivančićevu zborniku i u Kolunićevu zborniku. Isp. Milčetić, Prilozi za literaturu hrvatskih glagoljskih spomenika, Starine 23, 40, i M. Valjavec, Kolunićev zbornik, Djela Jug. akademije, knj. XII, Zagreb 1892.

— Br. 58. »Iz Prvića 1848«. Odlomak lista u četvrtini. Čitko.
— Br. 60. Odlomak (Marci evang.), možda iz XIV. vijeka.
— Br. 61—66. »E monast. S. Michaelis Jadrae 1848«. Odlomak misala (29,2 × 21 cm). Dobro sačuvan. Neke stranice zamrljane. Slova dosta velika.

— Br. 68. »Iz Birbinja«. Obrnuto! Vrlo staro. Dolazi češće **Ɀ** (i usred riječi). Na 8a ozdo nečitljive ćirilske bilješke. Format onoga što se sačuvalo 14,8 × 10,8 cm. Snimci pod br. 8a, 8b (II. 68a i II. 68b). U Jagića, Encikl. slav. filologii, tabla XIII, 27.

Na br. 68 ima Berčićev prijepis teksta latinicom:

1. (ed)inъ grčki, a drugi slov
2. (ĕnъ)ski veliem glsom' siju pês
3. (aga) petonъ stavronъ prosit
4. ... anъ paronomi tonъ kirion'
5. ... sъ doksisъ. Egda na križ
6. (une)čistivi prigvozdiše ga
7. ... vi. Evo aprostatustj im
8. ... ъ i dikliskasъ ientini pa
9. ... i gisanъ. Reče k nim' čto
10. Azъ vi izvêsъ ot zemle ejup(atskie)
11. potopivъ paraona i voe (ego)
12. v mori črъmnĕemъ a vi me pr(eda)
13. ste arhierĕom'. Ljudi moi (čto)
14. stvorihъ vamъ. Otvĕtъ
15. Agiosъ iskirosъ
16. Azъ prĕd vami otvr'zъ more (a vi)
17. otvrъzoste kopĕem' rebra (moĕ).
18. otvĕtъ. S(ve)ti krĕpki.¹⁰

Berčić uzimlje, da je iz XII. v., a bit će dajbudi sto godina mlađi.

U Karinskoga tabla i prijepis ćirilicom pod br. 15.^r

— Br. 69—77. Sami dvolisti. Br. 69 našast na Ugljanu 1848, br. 70—71 iz Ugljana 1848, br. 72—73 oštećen od dima, br. 74—75 (22,5 × 16 cm); 76—77 iz Sv. Martina na Cresu 1848., pergamena osobito fina.

¹⁰ Prijepis ovoga fragmenta priopćio je glagoljicom Berčić u »Čitanci starosl. jezika« (Prag 1864) na str. 33, ali znatno različitiije nego je gore naštampan. Ovaj posljednji prijepis bit će mlađi i točniji, ali i ponešto možda manje vjeran.

r) Isp. i Šafařík, Památky, Prag 1853., 57. i Jagić, Enciklopedija slav. filologii, v. 3, str. 147 br. 28 (tabla XIII, 27).

— Br. 78 (fragmenat, lekcije iz Ishoda), 79—80 (ostrižak), 81—82 dvolist, omot okrnjen i zamazan, djelomice čitljiv, 83—84 dvolist (21 × 14 cm), Glavotok 1851, br. 85 srednji folio, iz Rave 1851, inicijali ukusni; br. 86—89 (28 × 21 cm) osobito lijepa, bijela pergamena, inicijali crveni, ukusno iskićeni, »iz Prekoga 1851«; br. 90—91 poveći ostrišci rukopisa, koji bijaše dug oko 25 cm, u dva stupca, »iz Splitske Poljice«. Na br. 91 »Dom. XIX p. Pentec«.

— Br. 92—105. Br. 101 krasan rukopis (30 × 22 cm), izvrsno sačuvan. Duktus uzoran. Velika slova. Inicijali veliki i ukusni. Odlomci misala. Javlja se često Ѡ pored 8 u osobitom visokom obliku. Možda iz XIV. vijeka. Slovo Ѡ ozdo nešto oblo. Pismo uglasto, donekle prijelazno. Inicijali veliki i lijepi. Epistole i lekcije iz evanđelja i epistola. Često usred riječi poluglas ꙗ: тьгда, тьма. Dolazi Ѡ, i to uvijek kao veznik i. Snimak pod br. 9.

Na br. 92a: В понд(ѣ)ли э поста стоеще у с(ве)т(а)го гризона. чтение иуни пр(орока), даниела, кн(и)г ц(а)рск(и)х' кн(и)г исхода, кн(и)г' премудрости, еремие пророка, исаие, с(вета)го никули.

Na br. 105a: В с(у)б(о)ту ·пѣ· (5) стоеще у съ(вета)го никули. в утори, в четрт(а)к э (6), н(е)д(ѣ)ле пѣ поста, в четрт(а)к' ѣ поста, в утори пѣ поста, н(е)д(ѣ)ле ѣ поста, в с(у)б(о)ту э поста, в срѣду э поста, в пети э поста.

Starinski oblik ligature m+l. Slova uopće velika.

— Br. 106—107. Dvolist u osmini (omot). Blijedo mastilo. Teško čitljivo. Propovijed. Rubrike crvene: от таше славе грѣгорь гл(аго)летъ — августинь — анселамаъ говорѣ — Ероним' говори.

— Br. 108. Dvolist (15,5 × 10 cm). Zamazano. Sitno pismo, nečitko. Lekcije iz evanđelja i epistole (Muka).

— Br. 109. Odlomak većega lista. »Rab 856«.

— Br. 110. Mali fragmenat većega lista. Velika slova. »Pasman 859«.

— Br. 111. Dvolist (omot). »U Kožinu 17. 7. 856«. Od dima porcnjeno. Samo djelomice čitko (23,4 × 16 cm).

— Br. 113. Malen odlomak (možda 1/4 lista). Nekakav blagoslov valjda iz misala.

— Br. 114—115. Dva poveća odlomka. Na prvome: »Ugljan 24. 9. 56.« Lekcije iz evanđelja (Matej) i epistola, iz Knjiga premudrosti.

— Br. 116. Odlomak misala. Velika slova. Lekcije. Zamrljano, zadimljeno. Otraga bilješka kurzivom od 17... 3: Од дон шиме Кончища из Луке, и дах му либар Ѡ Ѡ, ча би штиман.

Za cijelo bijaše ovo čitav misal, kad ga je nabavio Končić.

— Br. 117—118. Dvolist u foliju (28,5 × 19,5 cm). »18. 10. 856«. Velika slova. Lekcije. Rukopis oštećen vlagom, većinom čitak.

— Br. 119. Možda ½ dvolista. Br. 120 jedan list (28,5 × 20 cm), izlizan, zamrljan. Br. 121 dvolist (omot). Oba lista izvana zamrljana i nečitljiva. Mali folio. Slova velika. Lekcije.

— Br. 123—124. Dvolist (omot). Izvanje strane zadimljene. Na unutarnjim stranama: Мука г(осподин)а н(а)ш(е)го п(о) Луци. Duktus lijep. Pismo srednje veliko.

— Br. 125. Jedan list visok 25 cm. Stražnja strana zadimljena i nečitka. Na prednjoj strani: Нед(ѣ)ла на месопустъ. Slova srednje veličine. Duktus pravilan. »12. 5. 857. Seline«.

— Br. 126. Folio-format. U dva stupca. Zamrljano, rupičavo. Na jednoj strani djelomice čitko. »Savro 26. 5. 857«.

— Br. 127, 128 i 129 (krivo obrnut!). Tri ostriška istoga rukopisa. Pismo omanje, lijepo. Inicijali lijepi, šareni (modri i crveni).

— Br. 130. Prošupljen fragmenat. Kao da je bio dugo na kuhinjskoj polici. Ovdje se nahodi oblo-uglasta ligatura m+1.

— Br. 131. Poveći odlomak »iz Cali« (Sali ili Kali?). »Sab. ante D. II. quadrag.«

— Br. 132. List u malom foliju; br. 133 odlomak većega lista, srednje veliko pismo. »Cassioni 6. 7. 861. Primio 13. 8. 61«.

— Br. 134. Nepotpun list u foliju. Izjeden.

— Br. 135 i 136. Dvolist (27,5 × 18,6 cm). Čisto, nešto izlizano. Pismo više nego srednje, vrlo ukusno. Lekcije iz evanđelja Matejeva i Lukina.

— Br. 137. Zamrljan fragmenat, nepotpun.

— Br. 138 i 139. Dvolist. Lekcije iz posta. Djelomice čitko.

— Br. 140—143. Četiri lista istoga rukopisa. »Pakoštane 1861—1862«. Lekcije iz evanđelja i epistola, iz Levitika, Mehije proroka, Zaharije. Na 140a: Сект(е)бра в с(у)б(о)ту кв(а)три — Н(е)д(ѣ)ле ꙗꙗ, н(едѣ)ле ꙗꙗ п(о) п(е)т(икости) — н(е)д(ѣ)ле ꙗꙗ п(е)т(и)кост. Tekst čitak. Pismo srednje.

— Br. 144. Okrnjen veći list; odlomak misala. U dva stupca. Signatura Berčićeva: »M 75. Gurato,^s Rab 30. srp. 864.« Slova velika.

s) Milčetić je ovo ime čitao »Surato« pa je stoga na kraju ovoga poglavlja među imenima proveniencije Berčićevih fragmenata i ovo ime lokalizirao na Rab pored imena Savro — smatrajući ih identičnima. Gurato je osobno ime, i to jamačno svećenika Ivana Gurata, koji je Berčiću poslao iz Raba list misala, možda baš ovaj (isp. Berčić, Čitanka, str. XI).

Prednja strana prilično čitka, stražnja zamrljana i slabo čitka. Starinski oblik pisma. Bit će iz XIV. vijeka. Karakterističan oblik slova: **III, III, R** i **III**. Mjesto čisto uglatih dolaze mnogi svinuti i ponešto obli oblici. Znakovi poluvokala: apostrof i **I**. Priložen snimak pod br. 10, II. br. 144.

— Br. 145—154. Odlomci, koji potječu iz Pašmana (Meneghello, 1864) i Žmana. Br. 146 i 147 krnj dvolist, br. 148 i 149 također krnj dvolist. Dosta zamrljani i nečitki. Pismo srednje veličine.

— Br. 155—160. Gotovo sami folio listovi, samo 157 krnj, 159 komadić. Sve iz Žmana 1866. Ništa osobito.

Kako se vidi iz Berčićevih zapisa, on je sabirao ove fragmente i rukopise od godine 1848. do svoje smrti na svojim izletima po Kvarnerskim otocima i po Dalmaciji. Berčić obično bilježi na svakom fragmentu, gdje ga je dobio i kada, često i od koga. On navodi ova mjesta: Sali, Tkon, Žman, Prvić, Zadar, Ugljan, Sv. Martin (na Cresu), Glavotok, Preko, Sutomišćica, Kukljica, Kožino, Kali, Pakoštan, Soline, Premuda, Olib, Zviz,^t Dobrinj, Betina, Korčula, Paludi (Poljud, Split), Cassioni (Košljun, Krk), Birbinje, Rava, Rab, Poljice, Pašman, Savro (Savar, Dugi otok).ⁿ Najviše fragmenata potječe sa zadarskih otoka, koji bijahu najbliži Berčićevu boravištu.

III. Štampane knjige

Gospodin bibliotekar Byčkov iznio je preda me i štampane glagoljske knjige iz Berčićeve zbirke. Ja sam ih samo pobilježio, ne imajući više vremena da ih potanje razgledam, a većinom bijahu mi otprije poznate. Evo što nađoh.

— *Misal* 1483., izvrsno sačuvan, na papiru. Na početku dolazi koledar. Ovamo su unesene svakojake bilješke, pisane najviše ćirilicom, a sadržavaju većinom bilješke, kada je tko umro. Na 1a listu: Почетие мисала по закону . . . Slika. Ispod raspela, a pod Marijom ćirilska bilješka. Na kraju: ЛѢТЬ Г(ОСПОД)НИХЪ **Ж**·**Ж**·**Я**·**III** М(Ѣсе)ца перв(а)ра дни **Ж** **II** ти мисали бише свршени. Iza teksta pet čistih listova, ispisanih ćirilicom. Sadržaj crkven: misa, molitve i t. d. Početak bilješke nahodi se na štampanom listu, godina glagoljicom: 1530.

t) Isp. bilješku o).

u) Ovako sam ispravio Milčetićevo: »Savro-Surato na Rabu«.

Ovaj je misal valjda uvezao (jednostavno) sam Berčić. Negda bijaše vlasništvo pok. prof. F. Carare (1 list na pergameni).¹¹

— Misal 1507 (nepotpun)^v, 1528, 1531 (nepotpun), 1631 (dva istiska), Rim 1688^r i 1706, Rim 1741, odlomak iz Službenika, Rim 1791^y; Brevijar (časoslov) 1562 (5 nepotpunih istisaka), 1648 (8 istisaka!, svi okrnjeni), Rim 1791 (2. dio 2. dijela nepotpun); Служба во время

¹¹ U Sveučilišnoj biblioteci u Zagrebu nahodi se ovaj misal pod sign. S. M. 20 G 3 bez naslovnog lista. Po Kostrenčiću, ima 210 listova. Drvene su korice, prekrive iskićenom kožom. Prvi list bit će od kože, a uzet od drugoga rukopisa misala ili brevijara XV. vijeka sa posve uglastim pismom. Sadržaj: Odlomak koledara. Na kraju ispred zadnjega lista opet list pergamene, oštećen vlagom. Možda iz XIV. vijeka. Bit će fragmenat misala, stariji od onoga na početku. Misal vrlo dobro sačuvan, ponešto ga moljci oštetiše. Počinje s koledarom (fali januar i februar). Početna slova mjeseci naknadno umetnuta (crnilom). Oko g. 1508. bijaše njegov vlasnik neki »otočki« kanonik. Inicijali su izostavljeni pa naknadno umetnuti i bojadisani. Mnoga mjesta za inicijale ostadoše prazna. Tako već u prvoj rubrici izostavljeno slovo p u (p)očetić. Inicijali su zacijelo imitacija pisanih knjiga. Sadržaj kao u petrogradskom primjerku.

U Sveučilišnoj knjižnici nalazi se i drugi primjerak ovog misala pod sign. SM 20 G. 3a. Misal je uvezan u tvrde korice, na kojima je izvana prilijepljen po jedan list vrlo lijepo pisanog latinskog teksta u dva stupca. Rici izlinirani. Na papirnom listu između korica i teksta čita se bilješka, koja je prekrížena: »Dobljeno iz biskupske knjižnice za seminarium 1839«, pa onda od iste ruke: »Poklonjeno Stipanu Mlinariću 1839«, a na listu 1a: »Između knjig Stipana Mlinarića kapelana«. — Iz jedne bilješke na listu 1b doznajemo, da je ovaj misal možda bio vlasništvo nekoga dijaka Filipa: »kada bihi prišao služiti moga milostivoga gña kneza Grgura Š... voivica litih božih 1518«. Valjda potječe iz senjske biskupije. — Inicijali su ili izostavljeni ili naknadno pisani, ali su posve grubo izrađeni.

Jedan primjerak ovoga izdanja bijaše negda u arhidjakona Sovića Antuna, a sada se nahodi u Glavotoku; jedan u Ricmanjima u Istri (fale mu samo dvije stranice). Jedan pergamenski list istoga misala nahodi se u Košljunu. Jagić tvrdi (Anzeiger der phil. hist. Cl., Nro 21 od g. 1890) da je to »jedini ostatak na koži misala od g. 1483«. Dva krnja lista ovoga misala na papiru nalaze se u krčkih fratara. Jedan list na pergameni dospio je u krčku Staroslavensku akademiju, a bio je isprva Berčićev, nego mu ga je odnio pok. D. Parčić pa ga poklonio Akademiji; drugi je list u Košljunu. U Vatikanskoj biblioteci — kako piše Mihovio Bobczinski Kopitaru iz Pariza g. 1821 — vidio je on dva egzemplara misala od g. 1484 (3!) (isp. Jagićev Archiv XXIII, 317). Za svoga boravka u Rimu nisam dospio pregledati štampanih knjiga.

v) Milčetićevo datiranje misala u g. 1507. nije drugo nego stara pogreška, koja se vuče od g. 1881., t. j. otkad je Berčić u spomenutoj raspravi u Radu 59 opisao nepotpuni primjerak glagoljskoga misala štampanoga u Senju i datirao ga godinom 1507. u uvjerenju, da senjska štamparija nije radila prije te godine. No otkad je Oskar Ásbóth u Jagićevu Archivu, knj. XIX, 214—229, god. 1896. opisao potpuni primjerak (budimpeštanski) glagoljskog misala štampanoga u Senju g. 1494., morala se napustiti pretpostavka o izdanju od g. 1507. ili 1509. Ipak mnogi naši priručnici još uvijek spominju to fiktivno izdanje i prave zabunu.

x) I ovo je zabuna. G. 1688. štampan je u Rimu glagoljski brevijar, a ne misal.

y) Ni ovo izdanje Milčetić ne precizira. Bit će to glagoljski Čini svetih izdani u Rimu 1791.

постаз (prvi listovi fale), dva primjerka, služba sv. Jeronima 1508^{aa} (dva nepotpuna eksemplara), Служба божиеи матери 1531^{bb} (nepotpuno); Миссе за умервшеи, Рим 1707, isto od g. 1767 (Рим); Чини свѣтѣхъ (Officia sanctorum), Рим 1791; Наручник 1507 (bez prvih listova), Trebnik 1508,^{cc} Исправник за ерѣи и споведници, Рим 1635; Нови завјет А. Далматина, Тübingen 1562, 1563 (два istiska), Nauk krstѣnski, Рим 1628; Pastirska poslanica М. Karamana, Рим 1742; Bukvar slavenski, Рим 1753, 1763 (два eksemplara), 1788 (4 eksemplara), Bukovniak schiavetanski (latinicom), Рим 1788.¹²

Међу овим knjigama има великих bibliografskih rijetkosti: те жалимо, да су dospjele у Petrograd; но није мудро радио онај Берчићев наследњик, који је послао онамо дупликате, који су за Publichну библиотеку посве залишни, на пр. protestanski Нови завјет, Bukvar од г. 1763. и 1788., Misal од г. 1631., Часослов од г. 1562. и 1648. и т. д. Službeni руски описи ових споменика такођер нису точни (isp. Отчетъ имп. публичной библиотеки за г. 1874, str. 67—71).

У »Отчету« за г. 1905. (str. 4—5) спомиње се knjiga штампана ћирилицом г. 1571. у Венецији, а има 112 listova. Potpun egzemplar да се налази у Dvorskoј knjižnici у Beču и у javној knjižnici у Vilni. Има 20 слика.^{dd}

Још се описује Nauk karstjanski од Јакова Ledezma састављен и »istomačen у језик dubrovački«. У дијалогу. Штампано у Венецији г. 1583.^{ee}

z) Bit će to senjski Korizmenjak од г. 1508., а не »služba«. Руски наслов ове knjige одaje, да Milčetić није саму knjigu огледао, него да је податак преузео из nepouzdanoga kataloga Publichне библиотеке.

aa) Ни ово не ће бити никаква »služba sv. Jeronima«, него senjsko издање »Transita svetoga Jerolima« од г. 1508. Pogreška ће имати исти извор.

bb) Ово не ће бити ништа друго него Kožičićево riječko издање »Oficija blažene devi Marie« од г. 1530. (а не 1531).

cc) То је defektan obrednik (ritual) s pretpostavljenom »meštrijom dobra umrtija«, који је први описао нађ Берчић у Radu 59, а послједњи prof. P. Kolendić, »Ars bene moriendi« у једном glagoljskom издању, Južni pregled, Skoplje 1933, 325—330.

¹² Један istisak овoga djelca vidjeh у fratara III. reda у Zadru. Potpun naslov glasi: Bukovgnak schiavetanski за nauk male dizze у Dalmazij, ponovglien и popravan. У Rimu 1788, страна 16 у 16°.

dd) То је ћирилско »Ofičje« djevice Marije, штампано у Венецији 1571. по Jakobu de Barom и Ambrozu Corsu, као друго (или треће) издање toga »Ofičja« штампанoga први пут г. 1512. Potanji opis са studijom и текстом тих oficija в. у knjizi М. Rešetar и С. Đaneli, Два dubrovačka jezična споменика из XVI. vijeka, Beograd 1938.

ee) Studiju и текст toga Nauka karstjanskoga, штампана ћирилицом за dubrovačke katolike, издао Vj. Štefanić, Jakov Ledesma и njegov »Nauk karstjanski« (1583), Sarajevo 1938.

Napose se navode još ova hrvatska djela:

1. Одъ битиѣ редовническаго од Кожиѣца, u Rici 1531;
2. Knjižice krsta, blagoslova prstena i t. d., od Kožičica, v Rici 1531;

3. »Psaltir«. Ova je riječ napečatana na posljednjem listu latinskim pismom pod slikom. Ima 8 listova. Godina? mjesto? Ovo i nije psaltir, već zbornik molitava. Na početku »помѣщена глаголическаѣ азбука« kaže ruski referent.^{ff}

RÉSUMÉ

C'est un travail posthume du professeur Ivan Milčetić († 1921), dans lequel il décrit la collection des manuscrits glagolitiques et des livres imprimés en caractères glagolitiques qui se trouvent dans la Bibliothèque publique de Leningrad. Cette collection faisait partie de l'héritage du slavisant bien connu Ivan Berčić qui fut acquis par cette bibliothèque en 1878. Milčetić a vu lui-même la collection en 1912. et en a donné, la même année, un compte-rendu dans l'annuaire de l'Académie Yougoslave (Ljetopis 26). Le travail de Milčetić fut présenté à l'Académie et remis à l'impression en 1917; des difficultés techniques et la mort de l'auteur en ont cependant empêché la publication de sorte que le rapport de Milčetić est resté à l'état de manuscrit jusqu'à l'heure actuelle. Ces circonstances expliquent certains défauts de l'ouvrage.

Berčić avait établi sa collection de manuscrits et de livres glagolitiques de 1848. jusqu'à sa mort dans le nord de Dalmatie et dans les îles de Quarnero. Berčić lui-même avait décrit douze pièces de sa collection (Rad 59). La bibliothèque de Leningrad en possède cinq manuscrits (en grande partie incomplets) et environ deux cent quatrevingt fragments, plus ou moins grands. Ce sont, en majeure partie les reliures des livres. Quant aux livres imprimés, 47 exemplaires (exactement 28 éditions) furent acquis par la bibliothèque de Leningrad par l'achat.

Le 1-er des 5 manuscrits (No. 1, ff. 72) contient une partie du rituel, des cas réservés, la plainte de la Sainte Vierge et 13 séquences. Le manuscrit est daté et fut écrit par Simeon (Šimun) Klimantović de Zadar à Glavotok dans l'île de Krk, en 1514. Le manuscrit no. 2 (ff. 33) contient l'office de la Sainte Vierge, la règle de saint François pour les frères du Tiers ordre et quelques

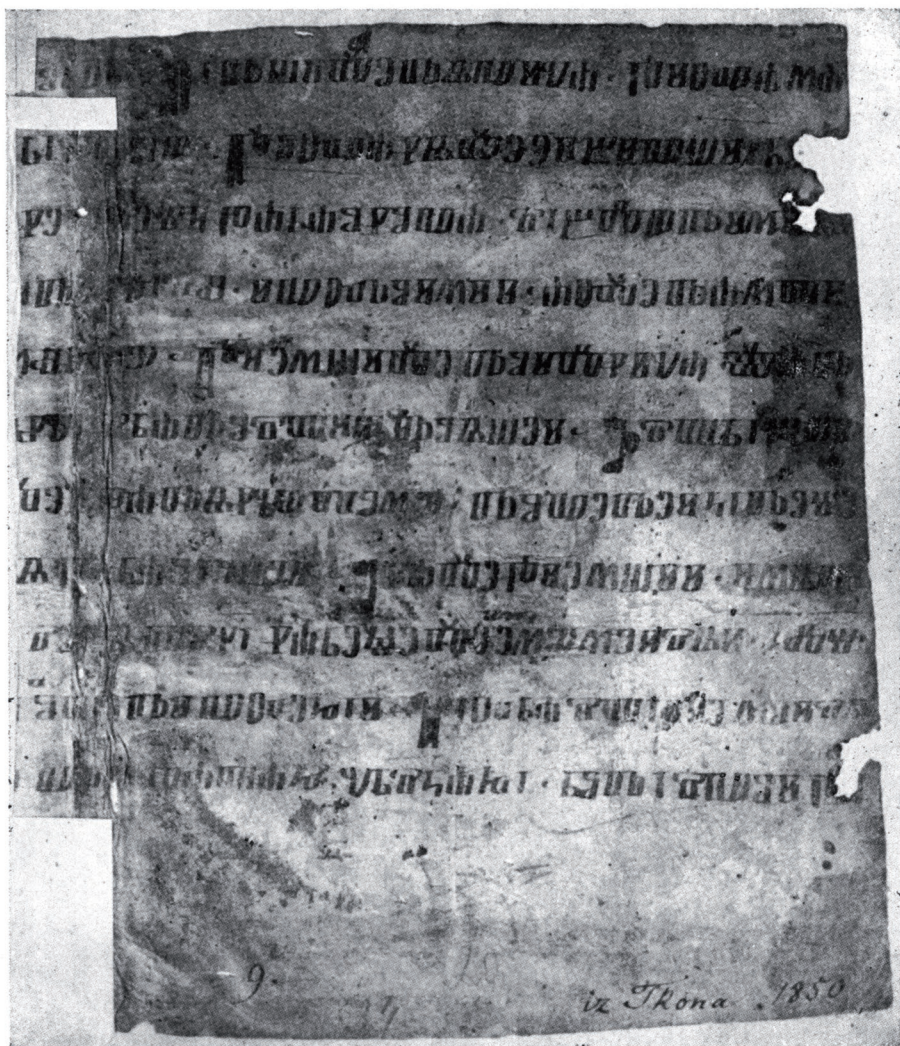
^{ff}) »Otčet« zajedno s Milčetićem, koji je odande makinalno prenio podatke — dok ja nisam nigdje u Jugoslaviji mogao naći »Otčeta« — nisu ni u ovim podacima pouzdani. Djelo »Odъ битиѣ редовническаго« valjda nije neko nepoznato Kožičicevo izdanje, nego će to biti »Odъ žitiѣ rimskihъ arhierčovъ i cesarovъ« od g. 1531. »Knjižice krsta...« je sada bolje poznati sitan ritual, otkad ga je opisao prof. P. Kolendić, Zadranin Šimun Kožičić i njegova štamparija na Reci, Južni pregled, IX, Skoplje 1934, str. 68. — Treća knjižica ima biti neki mali bukvar s molitvama, ali koje izdanje? Pomišljamo na neprovičenu vijest, da je Kožičić bio izdao i jedan bukvar na Rijeci g. 1531. Isp. Kolendićevu citiranu radnju, str. 69.

petits textes rituels. Le manuscrit est daté de 1509. et son copiste était évidemment ce même Klimantović. Le no. 3 (ff. 34) contient l'Épître sur la vénération du Dimanche, écrite en 1556 par le frère Petar Milutinić de Rab et un sermon, plus récent, sur la vie de Jésus. Le no. 4 (ff. 6) contient un fragment du rituel franciscain. Le no. 5 (ff. 78) contient des textes variés, des leçons et légendes (sur saint Maure, les saints André et Matthieu, Saint Eustache, la dispute entre Jésus et le Diable, vision de saint Bernard etc.), la Plainte de la Sainte Vierge, des cantiques (Fêtons Dieu le Père, Les Séraphins à six ailes etc.), et différents préceptes concernant la morale. Le manuscrit date probablement du XV-e e siècle.

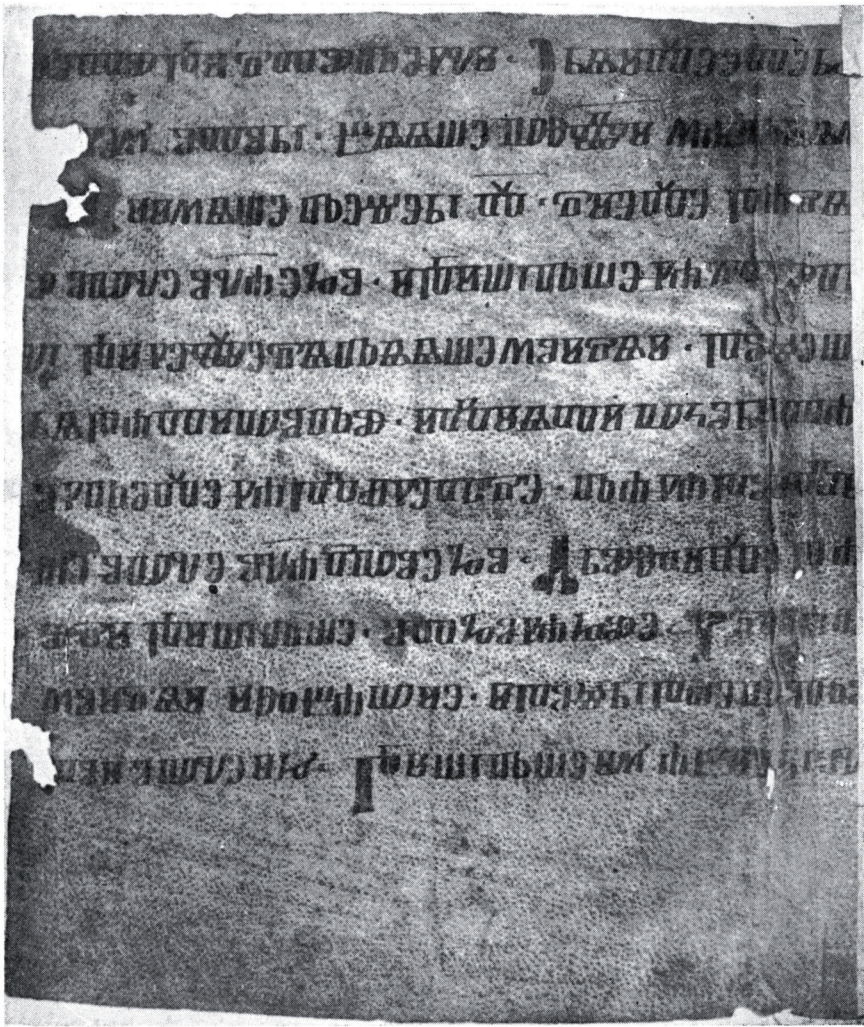
Les fragments représentent le plus souvent de petites parties de missels et bréviaires, écrits sur parchemin; certains même peuvent être datés du XIIIe siècle, à savoir: les fragments no. 8(15), 18(29), 20(21), 65(106), 96(159), 97(160), 126(207), 127(208) et II 68. Particulièrement intéressants sont les fragments no. 19(31) (légende de saint Clément), no. II 15 (fragment d'un lucidaire, no. II 52 et 53 (extraits du traité sur les sept péchés mortels, tel qu'il figure dans les recueils d'Ivančić et de Kolunić), II 68 (vieux texte grec et slave, publié également par Šafařík dans Památky (Prague 1853, p. 57) et par Berčić dans son livre de textes (Čitanka, Prague 1864, p. 33).

Les livres imprimés en caractères glagolitiques provenant de l'héritage de Berčić et conservés à Leningrad sont: les missels de 1483, 1494 (Senj), 1528 et 1531 (Rijeka), le bréviaire de 1562 en 5 exemplaires, Naručnik (Manipulus curatorum) de 1507 (Senj), Quadragésimal de 1508 (Senj), le Trépas de saint Jérôme, imprimé en 1508 (Senj), le Petit rituel imprimé en 1508 (Senj) et le même de 1531 (Rijeka) etc.

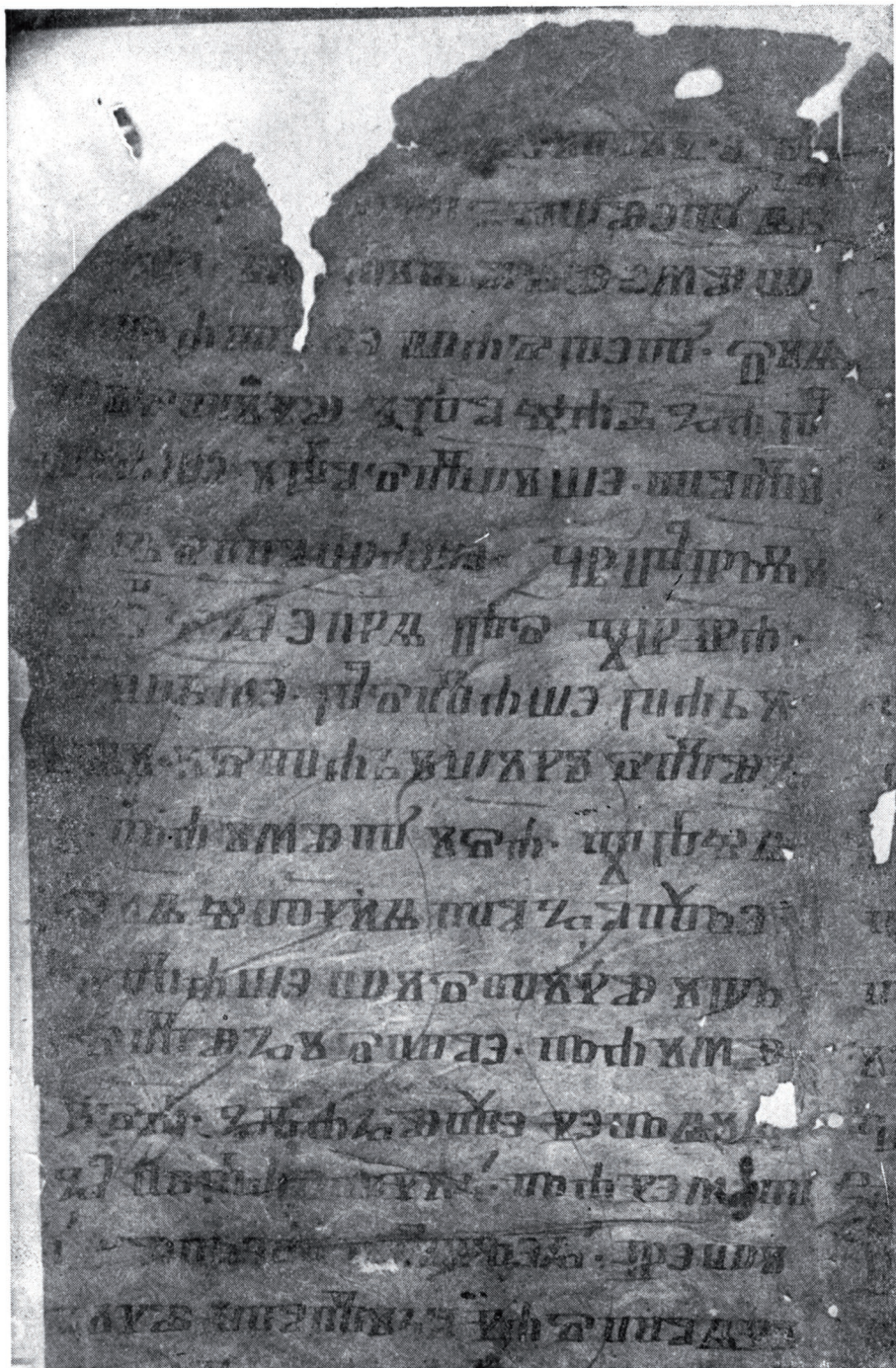
Le rédacteur des »Radovi« a ajouté au texte de Milčetić quelques indications concernant la destinée du manuscrit de l'auteur ainsi que quelques détails sur l'héritage de Berčić. A la fin de son commentaire, le rédacteur a décrit une partie de l'héritage de Berčić qui se trouve dans le couvent des franciscains à Glavotok (île de Krk). Le couvent détient les brouillons des travaux scientifiques de Berčić un compte-rendu concernant une partie de sa collection de manuscrits et de livres glagolitiques, un traité sur le bréviaire de Pašman, un traité sur l'aoriste dans le vieux-slave, qui fut traduit en allemand pour le professeur A. Schleicher, les copies des textes bibliques glagolitiques, faites par Berčić, les prospectus annonçant ses publications en particulier une grammaire de vieux-slave qui ne fut pas publiée et enfin, une partie de la correspondance de Berčić (notamment avec Jagić, Črnčić, Parčić, Hattala). Le rédacteur a ajouté (dans les notes au bas des pages) quelques observations et additions au texte de Milčetić.

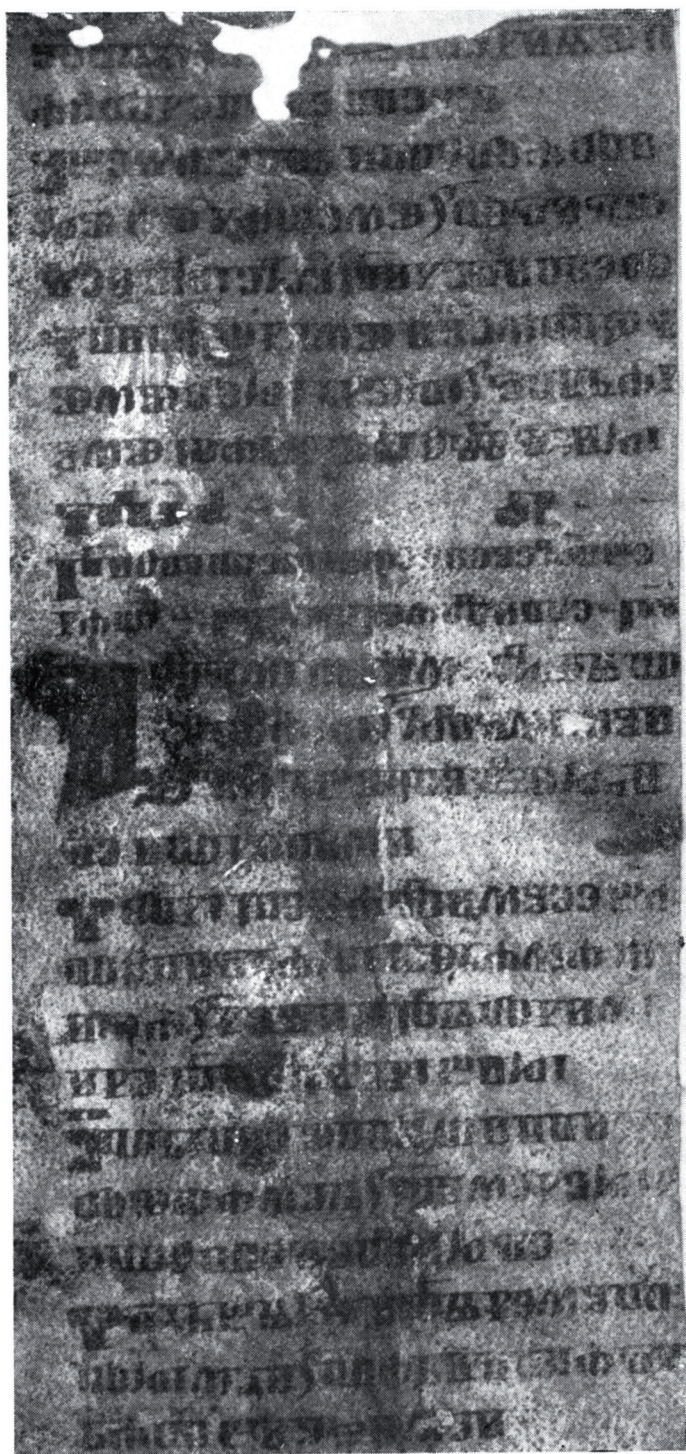
Sl. 2. Berčičev odlomak I. 20. (Milčetičev 3).

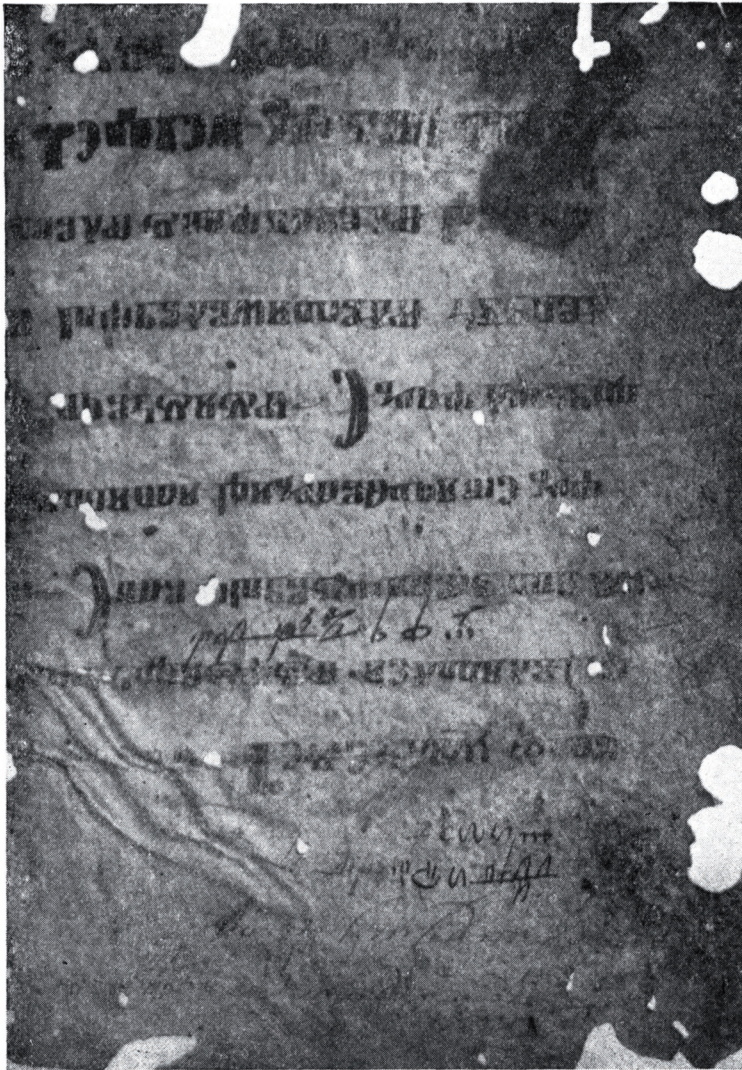
Sl. 3. Berčičev odlomak I. 21. (Milčetičev 4).

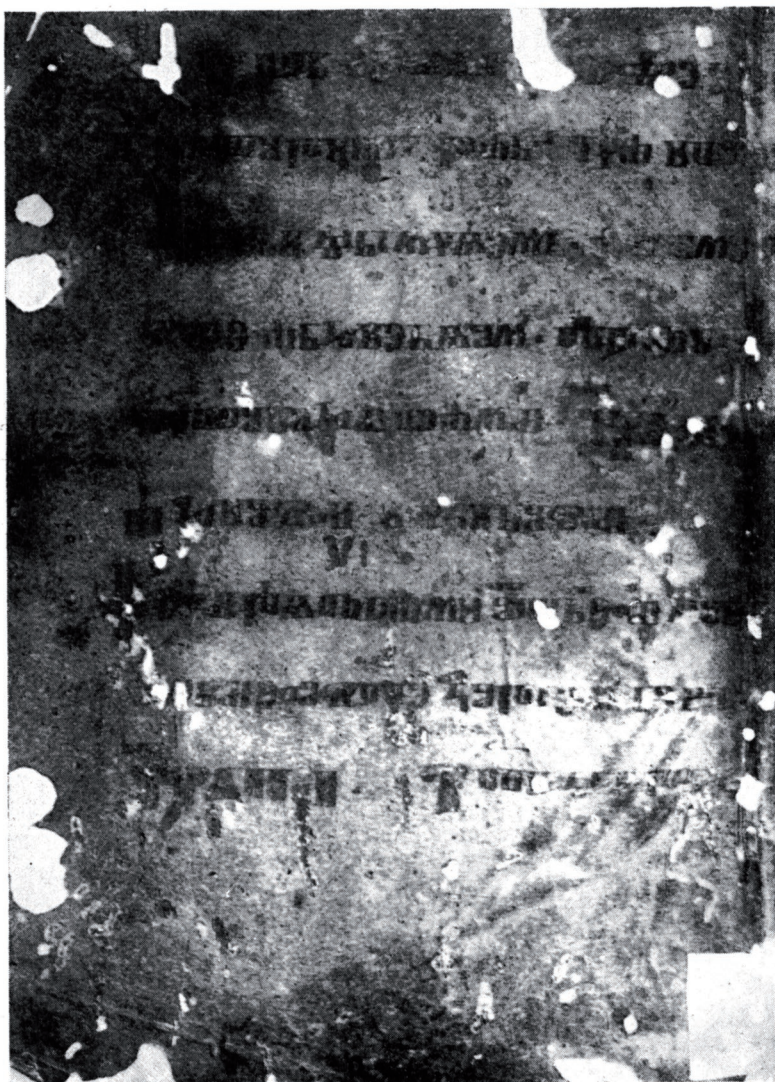
Sl. 4. Dio Berčićeve odlomka I 65 (106) (Milčetičev 5).

Sl. 6. Dio Berčićeve odlomka I 126 (207) (Milčetiće 7).

Sl. 7. Berčičev odlomak II 68a (Milčetičev 8a)

Sl. 8. Berčičev odlomak II 68 b (Milčetičev 8 b)

ԱՄՆԱՆՈՒՄ ԵՎ ԿՐԻՍՏՈՍ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ

ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԵՄՄԱՆՈՒԹՅԱՆ

Sl. 9. Dio Berčićeve odlomka II 101

